

De Betuwe in verbinding: een dijk van een landschap

COLOFON

Opdrachtgever

Gemeenten Lingewaard en Overbetuwe

Titel van het project:

De Betuwe in verbinding: een dijk van een landschap
Nota toerisme & recreatie Lingewaard & Overbetuwe 2023 – 2028

Datum

Maart 2023

Begeleiding

Mevrouw Mireille Borgers
Mevrouw Margriet Naaijer-Los
De heer René Post
De heer Nick Hubers

Foto's

IDBBO en schermafbeeldingen
Gemeente Lingewaard & Gemeente Overbetuwe

Uitvoering

Erik de Gans (IR3)
T.: 06 53 35 70 39
E.: e.degans@ir3.nl

Theo de Bruin (IDBBO)

T.: 06 55 85 43 23

E.: theodebruin@idbbo.nl

Opmaak

Print&Design Gemeente Overbetuwe

© IR3 & IDBBO

Niets uit dit rapport of bijbehorende tekeningen mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt op welke wijze dan ook zonder schriftelijke vermelding van de gemeente Lingewaard, gemeente Overbetuwe, IR3 en IDBBO, noch mag het zonder bronvermelding worden gebruikt voor enig ander doel dan waarvoor het is vervaardigd.

Nota toerisme & recreatie
Lingewaard & Overbetuwe 2023 – 2028

INHOUD

COLOFON	2	5.4 BIJZONDERE ONDERWERPEN	26
VOORWOORD	4	6 STRATEGISCHE AANPAK	27
SAMENVATTING	5	6.1 INLEIDING	27
1 INLEIDING	8	6.2 ONTWIKKELEN	27
1.1 AANLEIDING EN DOEL	8	6.3 ETALEREN	29
1.2 UITGANGSPUNTEN	8	6.4 ORGANISEREN	30
1.3 WERKWIJZE	8	6.5 ROL VAN DE GEMEENTE	30
2 TOERISME EN RECREATIE IN OVERBETUWE EN LINGEWAARD	10	6.6 ACTIEPROGRAMMA	30
2.1 GEBIEDSAFBAKENING	10	6.7 FINANCIËN	30
2.2 DNA VAN DE BETUWE	10	6.8 ACTIE TABEL	33
2.3 TOERISTISCH AANBOD	12	Bijlage 1 Gevoerde gesprekken	36
2.4 TOERISTISCHE VRAAG	16	Bijlage 2 Literatuurlijst	36
2.5 TOERISTISCH RECREATIEVE WERKGELEGENHEID	16	Bijlage 3 Deelnemers Sessie 1 & 2	37
2.6 BELEIDSKADERS	16	Bijlage 4 Stand van zaken actiepunten nav beleidsnota 2016 – 2022	38
3 TRENDS EN ONTWIKKELINGEN	20	Bijlage 5 Vigerend beleid en projectplannen	39
4 SWOT ANALYSE	21	Bijlage 6 Herkomst bezoekers & Leefstijlen Overbetuwe en Lingewaard	45
5 STRATEGISCHE VISIE VERBINDEN	25		
5.1 INLEIDING	25		
5.2 AMBITIE EN BELEIDSDOELSTELLINGEN	25		
5.3 DOELGROEPEN	26		

VOORWOORD RECREATIENOTA

Voor u ligt onze gezamenlijke nota recreativenota: “De Betuwe, een dijk van een landschap!” Met gepaste trots kijken wij terug op de samenwerking niet alleen tussen onze gemeenten, maar ook op de participatie vanuit het toeristische veld.

Er liggen voor de gemeente Overbetuwe en Lingewaard grote kansen in het aantrekken van bezoekers uit de onze omgeving. Samen hebben we een prachtig landschap vol recreatieve mogelijkheden in de directe omgeving. Bezoekers van dichtbij en ver weg kunnen naar hartenlust genieten van de rust en ruimte in dit mooie diverse en weidse gebied, waar voorzieningen niet ontbreken.

In de recreativenota 2023-2028 hebben we onze gezamenlijke ambitie verwoord. Door te ‘Verbinden’ ontwikkelen we recreatie en toerisme vanuit een economisch perspectief.

Wethouder René Post (Overbetuwe): “Ik ben enorm trots op deze samenwerking met Lingewaard. Het bekrachtigt onze ambitie voor de komende jaren, namelijk verbinding. Samen liggen we tussen de twee grote steden Arnhem en Nijmegen in. En samen met Lingewaard hebben we veel te bieden. Denk aan recreatie in de uiterwaarden langs de Rijn en Waal of in Park Lingezegen, een van de vele mooie parken in onze gemeente. Maar ook de vele fruitelers en gastvrijheid die zo kenmerkend is voor de Betuwe.”

Wethouder Nick Hubers (Lingewaard): “De afgelopen vijf jaar hebben we samen al mooie stappen gezet om recreatie en toerisme in onze gemeentes nog beter op de kaart te zetten. Het uitgebreide wandelnetwerk is hier een mooi voorbeeld van. We hebben van alles te bieden in onze mooie regio. Ontdek de rijke historie in Fort Pannerden of kasteel Doornenburg. Of plan een cultureel uitje naar de Theaterkerk. Maar ook bourgondisch genieten of gezellig een hapje of drankje doen op een van de vele gezellige terrasjes behoort tot de mogelijkheden.”

Niet voor niets zeggen we: “De Betuwe, een dijk van een landschap!”. Op <https://www.visitnijmegen.com/de-betuwe> is al heel veel informatie te vinden. Samen staan we sterker om recreatie en toerisme verder te ontwikkelen en de kwaliteiten van de Betuwe te versterken. Met deze nota gaan we verder op de ingeslagen weg.

René Post en Nick Hubers
Wethouders Recreatie en Toerisme

Bezoek de Betuwe promotiefilm
<https://youtu.be/LMBKSkqRbWU>

SAMENVATTING

Toerisme en recreatie vormen steeds meer speerpunt van economisch beleid als ook een van de dragers van de leefbaarheid in beide gemeenten Overbetuwe en Lingewaard. Na vijf jaar uitvoering van toeristisch-recreatief beleid binnen de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe, is de nota toe aan een herijking.

Naast een inventarisatie van nieuwe plannen en ontwikkelingen, is de nota tot stand gekomen in samenwerking en overleg met gemeenten, ondernemers, natuur-, landschaps- en toeristische organisaties. Met interviews en twee interactieve bijeenkomsten is veel informatie vergaard over de kansen, perspectieven maar ook de knelpunten die de belanghebbenden zien voor de nabije toekomst.

Het toeristisch-recreatief aanbod in beide gemeenten kenmerkt zich door een divers aanbod dat uiteengelegd kan worden naar de 4 V's: verblijf, vermaak, vervoer en vertering. Het verblijf bestaat uit ongeveer 2.700 bedden in verschillende logiesaccommodaties waaronder hotels, campings en B&B's. Het vermaak kent 15 attractieve bestemmingen binnen de gemeentegrenzen. In het plangebied ligt het fietsknoop-puntennetwerk. Het wandelnetwerk is in ontwikkeling. Daaroverheen liggen verschillende thematische wandel- en fietsroutes. Met auto en OV zijn de gemeenten respectievelijk goed en redelijk bereikbaar. Voor een hapje en een drankje zijn er meer dan 90 horecabedrijven en restaurants in beide gemeenten, geconcentreerd in de woonkernen. De promotie wordt in regionaal verband uitgevoerd door TVAN (Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen) en Bureau Toerisme Rivierenland. De sector heeft een omvang in termen van werkgelegenheid van ruim 1.800 fte.

Uit onderzoek van TVAN blijkt dat de meeste bezoekers uit Arnhem en Nijmegen komen.

Voor de sector liggen er grote kansen in het aantrekken van meer bezoekers uit de direct aangrenzende plaatsen die er graag even uitfietsen of wandelen. Temeer daar recreatie dichtbij huis een duidelijke trend is in de afgelopen jaren.

Onder de noemer 'verbinden' luidt de ambitie voor de komende jaren om toerisme en recreatie vanuit een economisch motief verder te ontwikkelen met respect voor de leefbaarheid, natuur en landschap. Beide gemeenten streven naar een recreatief-toeristische werkgelegenheid dat toegroeit naar het provinciaal gemiddelde. De kwaliteit van de leefbaarheid wordt door onderzoek onder de inwoners gemeten. De recreatieve mogelijkheden binnen de gemeenten worden daarbinnen gewaardeerd met minstens een '8'.

Om de ambitie te bereiken wordt ingezet op een strategie van 'verbinden';

- Het verbinden van het toeristisch-recreatieve aanbod met de 'dichtbij-markt' van lokale en regionale bewoners uit de regio;
- Het verder ontwikkelen van het recreatief-toeristisch aanbod, de infrastructuur en het landschap;
- Samenwerken met de regio om kennis te delen, aanbod af te stemmen en overkoepelende verhalen te vertellen;
- Het uitdragen van een helder Betuws profiel dat wordt geschraagd door de kernwaarden water, actief, cultuur/historie en streekproducten en wordt ondersteund door maatregelen die dit profiel versterken.

Als belangrijkste doelgroepen voor het toerisme in beide gemeenten zijn de volgende categorieën bezoekers benoemd:

- Inwoners gemeenten en van de Groene Metropoolregio
- Verblijfstoeristen die in regionale logiesaccommodaties overnachten
- Specifieke groepen, zoals geïnteresseerden in Limes- en WOII- historie
- Specifieke leefstijlen: harmoniezoekers, verbindingzoeker, inzichtzoeker en stijlzoeker.

Verduurzaming van de toeristisch-recreatieve sector en de problematiek op de arbeidsmarkt zijn twee onderwerpen waarvoor aanvullend en in samenwerking met ondernemers en andere partners (Triple O) inzet op geleverd gaat worden.

De realisatie van het beleid kent verschillende strategische lijnen:

- **Ontwikkelen;** het aanbod nog verder op versterken en op orde brengen,
- **Etaleren;** de bekendheid met de mogelijkheden bij de verschillende doelgroepen vergroten en permanent uitdragen,
- **Organiseren;** samenwerking en organisatie versterken.

Binnen deze lijnen zijn in het plan van aanpak verschillende concrete projecten geformuleerd die op korte en langere termijn uitgevoerd kunnen gaan worden.

De dekking voor financiering van de uitvoering en de verschillende projecten, wordt in overleg en samenspraak gevonden in middelen van de Provincie, Groene Metropool Regio, de beide gemeenten of private financiering door ondernemers. Voorafgaand aan de uitvoering van het actieplan, dan wel voor deelprojecten, worden begrotingen gemaakt voor voldoende financiële dekking.

PARK LINGEZELEN

1 INLEIDING

In 2016 en begin 2017 is door de gemeenteraden van Lingewaard en Overbetuwe de **nota Toerisme & Recreatie 'De Betuwe, een dijk van een landschap'** aangenomen. De toeristische nota heeft betrekking op de jaren van 2017 tot en met 2022. Met deze nota zijn in gezamenlijkheid stappen gezet bij de ontwikkeling en bevordering van recreatie en toerisme in de gemeenten Overbetuwe en Lingewaard.

Een aantal projecten is reeds afgerond (zie evaluatie in bijlage 4). Andere projecten zijn in de vorige periode gestart en lopen door in deze periode, zoals de realisatie van het wandelnetwerk en de toeristische promotie van De Betuwe. Deze nota is de herijking van de toeristische nota uit 2017. De ambities uit vorige nota zijn geactualiseerd, aangevuld of genuanceerd en vertaald naar een actueel concreet actieplan. Om een vervolg te geven aan deze en meerdere ontwikkelingen hebben beide gemeenten opnieuw gekozen om in gezamenlijkheid een geactualiseerde beleidsnota op te stellen voor de periode 2023-2028.

Toerisme en recreatie vormen steeds meer speerpunt van economisch beleid van beide gemeenten Overbetuwe en Lingewaard. De kernwaarden van de beide gemeenten komen overeen en worden in gelijke mate gedragen door toeristisch-recreatieve bedrijven, organisaties en culturele instellingen. Het is daarmee een logische stap om tot een gezamenlijke ontwikkeling te komen van een visie en plannen voor toerisme en recreatie. Samen sterk is een belangrijke drijfveer.

1.1 AANLEIDING EN DOEL

Beide gemeenten willen vervolgstappen zetten bij het versterken en vergroten van het belang van recreatie en toerisme in Lingewaard en Overbetuwe. De recreant of toerist herkent geen gemeente- of regiogrenzen. Daarom zijn de uitgangspunten opgesteld vanuit lokaal en (sub-)regionaal perspectief als onderdeel van de Groene Metropoolregio, speerpunt Duurzaam Toerisme.

De voorliggende nota is niet in beton gegoten. De sector en haar taakomgeving zijn voortdurend in beweging en vragen om flexibel beleid dat rekent houdt met deze dynamiek. In dit document is de belangrijkste richting geschetst maar uitvoering ervan vraagt schakelen en aanpassen aan de dan geldende realiteit.

1.2 UITGANGSPUNTEN¹

- Vergroten van de toeristische en recreatieve aantrekkelijkheid van het gehele gebied tussen Arnhem en Nijmegen;
 - Ruimte bieden aan nieuwe economische impulsen op het gebied van recreatie en toerisme;
 - Voortzetting van de toeristische promotie van 'De Betuwe';
 - Doorontwikkeling wandelnetwerk;
 - Inbedding speerpunt Duurzaam Toerisme van de Groene Metropoolregio;
 - Aansluiting zoeken met regio Rivierengebied als het gaat om de toeristische promotie van De Betuwe;
 - Invulling geven aan de thema's WO2 en Unesco Werelderfgoed Romeinse Limes en Hollandse Waterlinie;
 - Stimuleren gebruik Park Lingezegen;
- De nieuwe, geactualiseerde beleidsnota Recreatie en Toerisme 2023- 2028 geeft een visie op een (verdere) ontwikkeling van recreatie en toerisme in de beide gemeenten. De visie is uitgewerkt in een concreet actieplan.

1.3 WERKWIJZE

Voor de update en het beoordelen van recreatie en toerisme hanteren we de toeristische waardeketen als basis, zie figuur 1. Naast de vier 'V's' (verblijf, vervoer, vermaak, vertering) zullen daarbij ook promotie en organisatie worden beschouwd. Hoewel het vormen van waardeketens geen overheidstaak is, vervult de overheid wel een stimulerende, voorwaardenscheppende en regisserende rol spelen in de dynamiek van deze economische keten.

Versterken en ontwikkelen van recreatie en toerisme is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van gemeenten, ondernemers, ondernemersverenigingen, natuur-en landschapsorganisaties en toeristische organisaties. Deze organisaties zijn daarom nadrukkelijk betrokken bij de opzet en actiepunten van de geactualiseerde beleidsnota recreatie en toerisme.

Beide gemeenten vinden het belangrijk dat de nota gedragen wordt door de toeristisch-recreatieve sector. Daarom is gekozen voor twee interactieve sessies in een mix van vertegenwoordigers van overheid, dagrecreatie, verblijfsaccommodaties, overig bedrijfsleven, erfgoedinstellingen en horeca. Tijdens de sessies zijn de kernwaarden van het gebied gekoppeld aan relevante toeristische thema's. In de eerste sessie is vooral informatie opgehaald en in de tweede sessie zijn ideeën voorgelegd en ingevuld met betrokkenen.

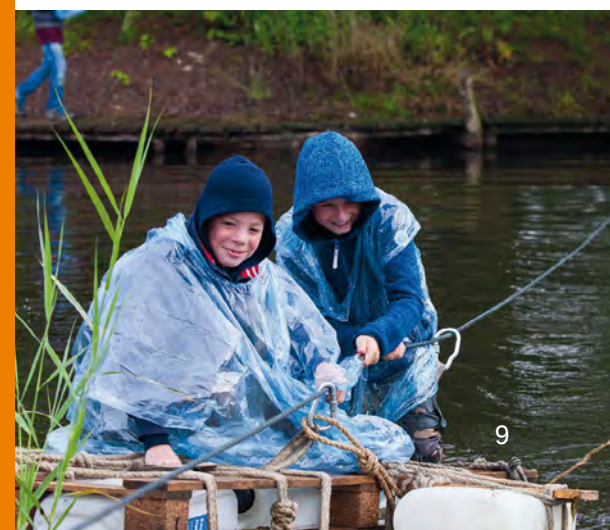
Daarnaast zijn interviews gehouden met belangrijke spelers in de sector. Informatie uit de interviews is gebruikt bij het opstellen van de SWOT analyse. Op basis van de kernwaarden, de trends en ontwikkelingen, de SWOT analyse en de resultaten uit de werksessies, is vervolgens de strategie ontwikkeld met daaraan gekoppeld een actieprogramma voor de korte en lange termijn.

Lingewaard en Overbetuwe kiezen bewust om opnieuw een gezamenlijke toeristisch recreatieve nota te produceren en vast te stellen. Ook de ontwikkeling van toeristisch recreatieve producten en diensten wordt gezamenlijk opgepakt. Voor de komende periode wordt helder en vastberaden gekozen voor een hechte samenwerking op het gebied van toerisme en recreatie.

toeristische waardeketen:

Figuur 1 Toeristische waardeketen

2 TOERISME EN RECREATIE IN OVERBETUWE EN LINGEWAARD

2.1 GEBIEDSAFBAKENING

Lingewaard en Overbetuwe liggen in Gelderland in de “groen-blauwe” zone tussen de steden Arnhem en Nijmegen. Kenmerkende kwaliteiten van het gebied zijn het Betuwse landschap met de rivieren Waal, (Neder)Rijn en Linge, het Pannerdensch Kanaal, de fruitboomgaarden en de pittoreske dorpjes met bijzondere boerderijen en landgoederen. Rijke cultuurhistorie van Bataven en Romeinen via de Middeleeuwen, Tweede Wereldoorlog tot nu, maken het gebied interessant voor dag- en verblijfstoeristen.

Beide gemeenten zijn te karakteriseren als een groen open gebied, omzoomd door rivieren, met ruimte voor dynamiek en ontwikkeling, met name vrijetijdseconomie, agribusiness en logistiek. Er is ook sprake van ‘versnippering’ van het landschap. Het gebied wordt doorsneden door snelwegen en spoorlijnen. (A15, A325, A50 en Betuweroute).

De Gemeente Lingewaard kent eind 2022 een inwoneraantal van 47.191 op een totale oppervlakte van 69,14 km².

De bevolking woont verspreid over 8 kernen: Angeren, Bemmelen, Doornenburg, Gendt, Haalderen, Huissen, Loo en Ressen.

De Gemeente Overbetuwe kent eind 2022 een inwoneraantal van 48.721 op een totale oppervlakte van 115 km², verdeeld over 11 kernen: Andelst, Driel, Elst, Hemmen, Herveld, Heteren, Oosterhout, Randwijk, Slijk-Ewijk, Valburg-Homoet en Zetten.

In totaal een gebied van bijna 185 km² tussen de steden Arnhem en Nijmegen, waarvan 11 km² water (6%) en met in totaal ruim 95.000 inwoners. Het verzorgingsgebied inclusief de beide steden bereikt bijna 450.000 inwoners, exclusief de toeristische bezoekers van buiten de regio.

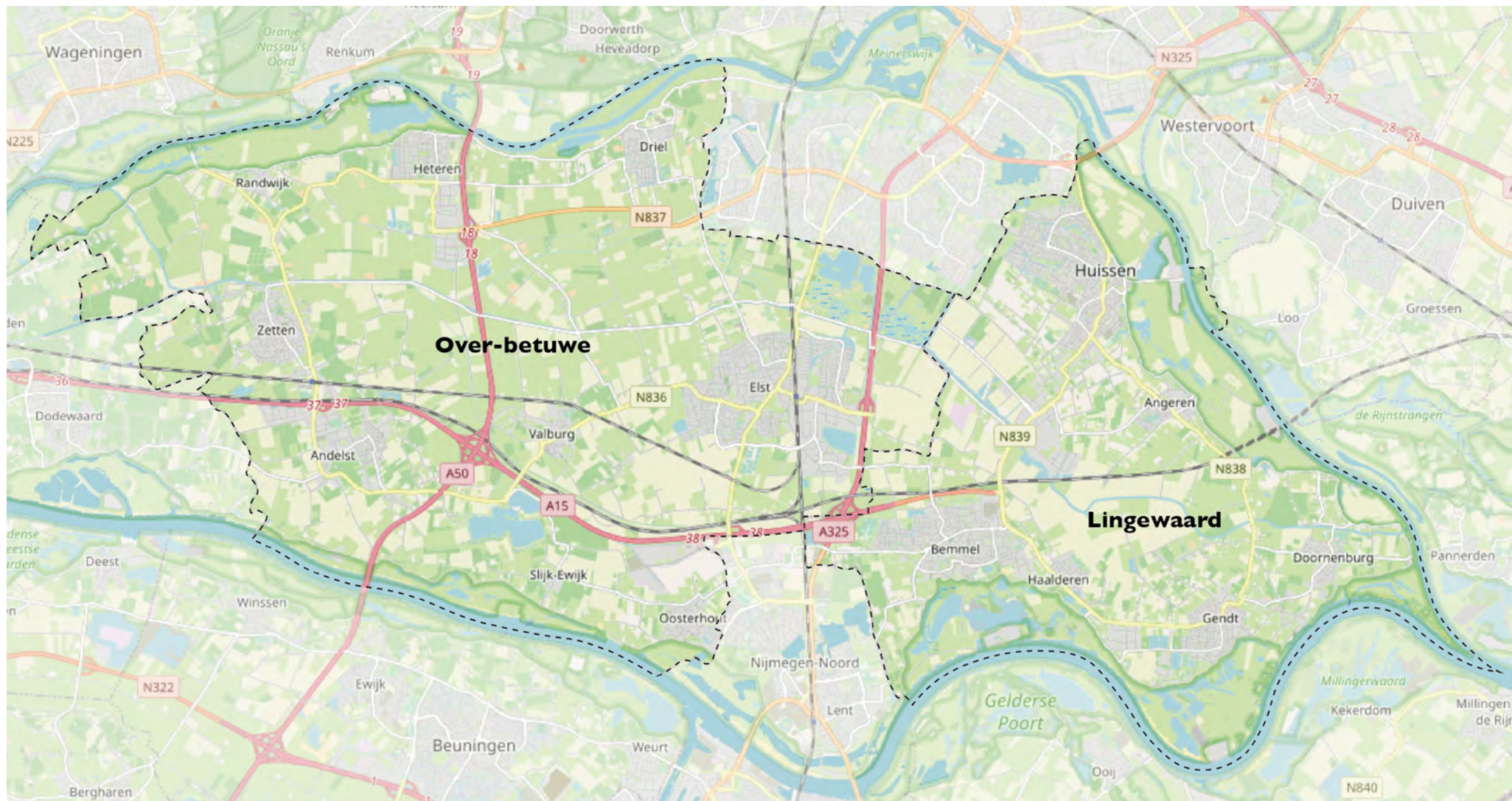
2.2 DNA VAN DE BETUWE

Tijdens de totstandkoming van de eerste toeristische visie is samen met de stakeholders het “DNA” van het gebied vastgesteld. In de recente interactieve sessies is dit DNA herbevestigd. Ook in het rapport Belevingsgebieden De Groene Metropoolregio uit november 2022 worden dezelfde kwaliteiten benoemd.

Tijdens een vervolgsessie hebben ruim dertig betrokkenen invulling gegeven aan de kernwaarden van de beide gemeenten. Naast een herbevestiging van de kernwaarden (zie figuur 2), kwam als belangrijk punt naar voren de keuze voor het uitdragen van een heldere Betuwse identiteit.

De overeenkomsten in de keuzes van de deelnemers was opmerkelijk. De betrokken partijen zijn eensgezind en hebben een gelijk beeld van wat het gebied is en zou moeten uitstralen.

Het DNA komt onder meer tot uiting in de gezellige centra van de kernen en andere de iconen van Lingewaard en Overbetuwe. De uiting van de kernwaarden door feitelijk en deels gewenste iconen is weergegeven in tabel 1.

Kaart 1 Gebiedsafbakening

2.3 TOERISTISCH AANBOD

Het toeristische aanbod kenmerkt zich door diversiteit en kleinschaligheid. De uitstraling en karakter van het gebied is gemoedelijk en lieflijk ofschoon de landschappelijke kwaliteiten onder druk staan. Een uitgebreid overzicht van het aanbod staat op eveneens op bezoekdebetuwe.nl. Het aanbod wordt hierna toegelicht aan de hand van de vier V's van de toeristische waardeketen (zie figuur 1).

Verblijf

De reguliere verblijfsmogelijkheden in beide gemeenten bestaan uit twee hotels en een groot aantal B&B's (totaal >210 bedden), 10 campings (>600 plaatsen) en 8 camperlocaties (65 plaatsen).

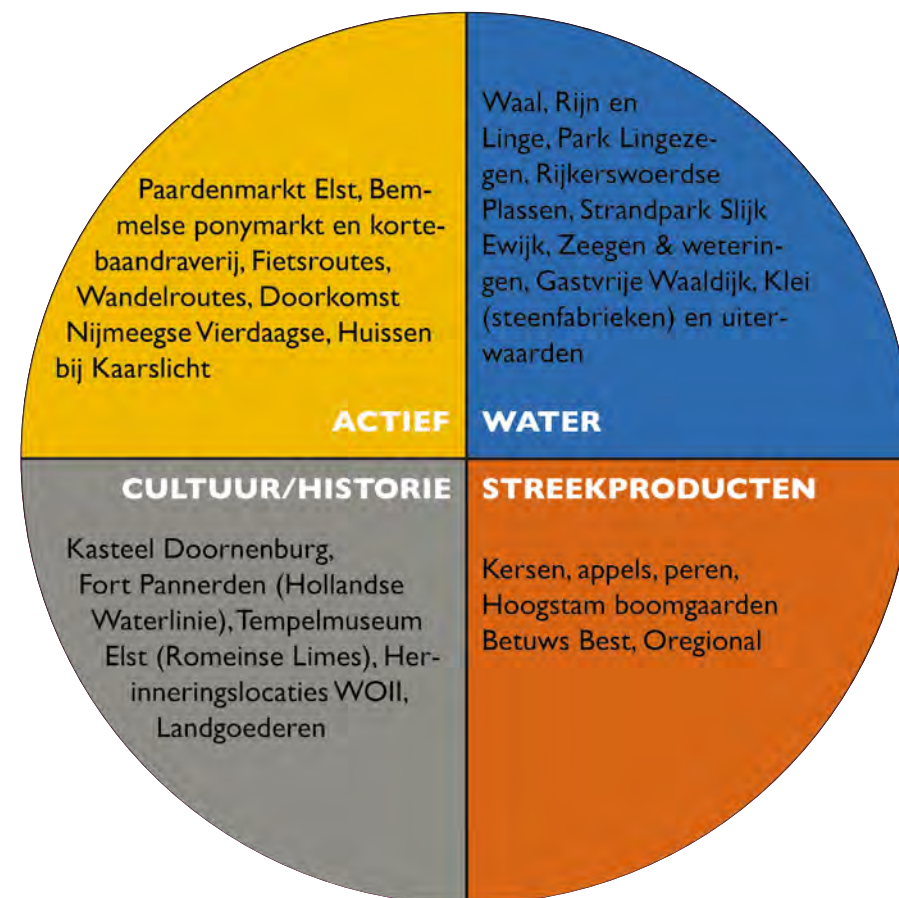
Daarnaast is er een flexibele schil van incidentele verhuur en privé-accommodaties. Dat aantal wisselt sterk en is vaak van tijdelijke aard en bijvoorbeeld afhankelijk van grootschalige evenementen in de regio (Vierdaagse, popconcerten in Gelredome en Goffert).

Vermaak

10 musea/cultuurhistorische attracties (kasteel, fort), 1 golfbaan (18 holes), 5 waterrecreatie locaties (Rijkerswoerdse Plassen, De Linge, Strandpark Slijk Ewijk, Zwanenbad, Walburgen), 5 landgoederen (Hemmen, Doornik, De Brouwketel, Loenen, Mellard), 9 bovenlokale evenementen.

DNA in woorden

Waal, Rijn en Linge, Kasteel Doornenburg, Fort Pannerden, Landgoed Hemmen, Herinneringslocaties WOII, Romeinse Limes, Paardenmarkt Elst, Bemmelse Ponymarkt en kortebaandruverij, Appels, pruimen, kersen, peren, hoogstam-boomgaarden, Elstar, Eldense Blauwe pruimen, Zeegen & weteringen, Centra Huissen, Elst, Bemmelse 4Daagse, Boerderijen, bouwstijl, naoorlogse architectuur, Dijken, dijklandschap, sluis Driel, Bloesem, Boomgaarden, Dorpen, Evenementen: Huissense dag, Dweildag Bemmelse, Kerstfeesten Gendt & Driel, Park Lingezeegen, Voetveren, pontjes, Archeologie in het landschap, Molens, Steenfabrieken, Recreatieplassen als gevolg van economische ontwikkeling, Strijdtoneel, Dynamiek, sportiviteit, Kanoën, Voedselschuur voor de steden, Dialect

Figuur 2 Kernwaarden Lingewaard en Overbetuwe

Meerdere (auto-, voet- en fiets-)veren over de rivieren verbinden De Betuwe met de buurgemeenten. In de gemeente Overbetuwe varen 4 pontjes en in de Gemeente Lingewaard zijn 2 autoveren en 1 voet-fietsveer actief en 1 in ontwikkeling.

Verteer

In beide gemeenten zijn meer dan 90 restaurants en cafés met een grote diversiteit in aanbod. Op kaart 2 is de spreiding van de horeca over beide gemeenten te zien.

Vervoer

De (auto)bloesemtocht is een begrip in toeristisch Nederland in voorgaande decennia. Met de vermindering en verandering in de fruitteelt heeft deze tocht aan waarde ingeboet maar voor het wandelen en fietsen bieden beide gemeenten tal van mogelijkheden. De ontsluiting van het platteland loopt hoofdzakelijk over (auto) wegen. Met uitzondering van Park Lingezen en de struinpaden door de uiterwaarden, zijn er relatief weinig vrij liggende wandel- en fietspaden. Een overzicht van alle wandel- en fietsmogelijkheden staan ook op de websites van Lingewaard en Overbetuwe.

Promotie

De promotie van het toeristisch aanbod wordt, in opdracht van beide gemeenten, verzorgd door Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN). Daarnaast speelt Bureau Toerisme Rivierenland een belangrijke rol in de promotie van de Betuwe. Inhoudelijke afstemming over gebiedspromotie vindt ook plaats op het niveau van de Groene Metropool regio.

Hotels, B&B's. Campings	Campeerlocaties
Hotel Het Wapen van Elst, Elst Linge Hotel Elst, Elst B&B De Jagthut, Driel B&B Kasteel Doornenburg B&B Buitenwaard, Oosterhout B&B De Remketting, Slijk-Ewijk B&B Natuurlijk Genieten, Bemmelen B&B Rutjensland, Driel B&B La-Perchade, Huissen Cozy B&B, Elst De heerlijkheid Loenen, Slijk-Ewijk Casa Paz, Elst De Baal, Haalderen Snug Holiday Home, Huissen Camping Overbetuwe, Heteren Camping De Grote Altena, Oosterhout Camping De Hooge Brug, Slijk-Ewijk Camping De Grote Bredelaar, Elst Camping de Waay, Doornenburg Camping Waalstrand, Gendt Minicamping QKLQ, Angeren Minicamping Achter t Hofke, Herveld In het Wijland, Bemmelen Camping De Woerdt, Ressen Camperpark Lingewaard, Gendt	Kasteel Doornenburg, 3 plaatsen, gratis, geen voorzieningen Parking De Ward Bemmelen, 3 plaatsen, gratis, geen voorzieningen Parking Molenweide Huissen, 3 plaatsen, gratis, geen voorzieningen Parking Boterhoeksestraat Heteren, 3 plaatsen, gratis, geen voorzieningen Golfbaan Welderen, 3 plaatsen, betaald Landgoed Overbetuwe, 10 plaatsen, betaald De Woerdt, 20 plaatsen, betaald Camperpark Lingewaard, 20 plaatsen, betaald

Tabel 2 Verbliffsaccommodaties Lingewaard & Overbetuwe

Organisatie

Toeristisch-recreatieve ondernemers, groot en klein, zijn nog niet structureel georganiseerd in beide gemeenten met uitzondering van de Over-Betuwse afdeling van Koninklijke Horeca Nederland. Daarnaast heeft Park Lingezegen een aantal ondernemers om zich heen verzameld om de waarde van het park verder te versterken.

Veel van de Betuwse streekproductproducenten zijn verenigd in Oregional waarmee actief inzet wordt geleverd om met korte ketens Betuwse producten dichtbij aan te bieden. Betuws Best is een overkoepelend label voor streekproducten uit de Betuwe waarmee ondernemers zich gezamenlijk profileren.

Beide gemeenten vervullen een stevige trekkende rol in de versterking van recreatie en toerisme. Daarin werken ze samen binnen de Groene Metropool Regio. Daarnaast werken gemeenten ook samen in Betuwe-breed verband.

Conclusie

De combinatie van de situering tussen twee grote steden, omzoomd door het stroomgebied van twee grote rivieren, met een aantal interessante cultuurhistorische bezienswaardigheden en ingebed in een prachtige natuurlijke omgeving vormt, samen met de merknaam 'Betuwe'² een uitgelezen positionering om in de komende jaren toeristisch-recreatief beleid op te vormen en een geïnteresseerd publiek aan te spreken.

¹ Bureau Toerisme Rivierenland maakt eveneens gebruik van deze merknaam

2.4 TOERISTISCHE VRAAG

In 2022 hadden www.visitnijmegen.com en www.visitarnhem.com allebei een bereik van tussen de 1 miljoen en de 1,5 miljoen bezoekers. Overbetuwe en Lingewaard staan op beide sites. Gedetailleerde informatie en routes staan op www.bezoekdebetuwe.nl. Deze site had in 2022 ruim 15.000 weergaven en mensen bleven gemiddeld 1 minuut en 11 seconden op de site. De routepagina's hadden 3.526 weergaven met een gemiddelde bezoektijd van 1 minuut 51. Om inzicht te krijgen over de herkomst van de bezoeker, voert TVAN metingen op negen locaties in beide gemeenten. Hieruit blijkt dat de naastgelegen gemeenten en de steden Arnhem en Nijmegen de belangrijkste herkomstgebieden van bezoekers voor Overbetuwe en Lingewaard zijn (zie bijlage 6).

2.5 TOERISTISCH RECREATIEVE WERKGELEGENHEID

Het economisch belang van de toeristisch-recreatieve sector voor beide gemeenten is, in termen van werkgelegenheid en in relatie tot omliggende gemeenten, bescheiden. Het aantal banen in de sector ligt met 700 banen in Lingewaard en 1130 in Overbetuwe, lager dan het Gelderse gemiddelde per gemeente (1190 banen). Zie figuur 3 en 4.

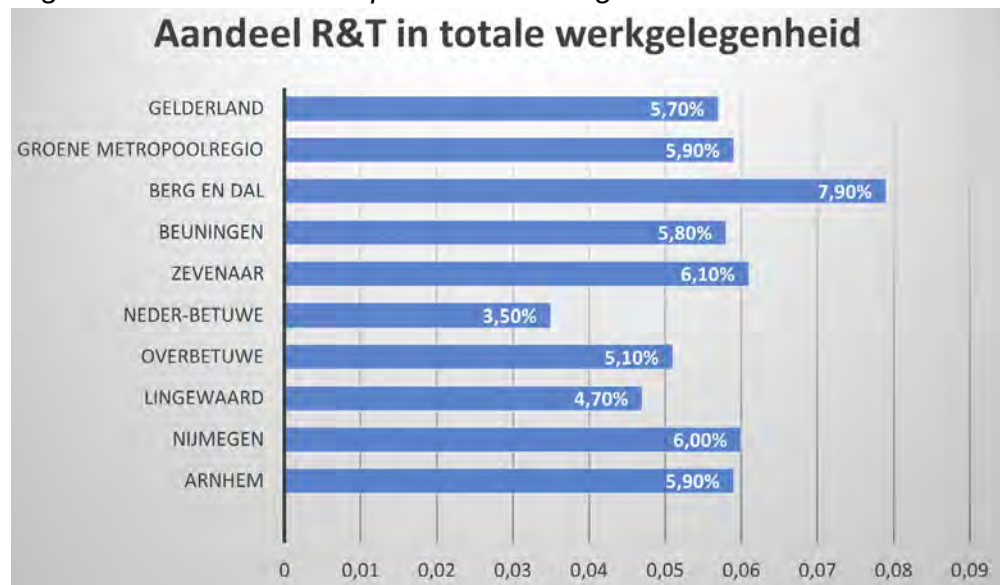
2.6 BELEIDSKADERS

Op verschillende niveaus is beleid vastgesteld en wordt dit uitgevoerd. Navolgend wordt een beknopte samenvatting gegeven van de belangrijkste beleidskaders zoals die door provincie, Groene Metropoolregio en de gemeenten zijn opgesteld.

De [provincie Gelderland](#) richt zich op het vergroten van de kwaliteit en kansen voor toeristen en Gelderlanders. Uit deze kwalitatieve koers vloeien drie sporen. De sporen vullen elkaar aan, zorgen voor evenwicht tussen vraag en aanbod in de sector. De drie sporen behorend bij de kwalitatieve aanpak zijn als volgt.

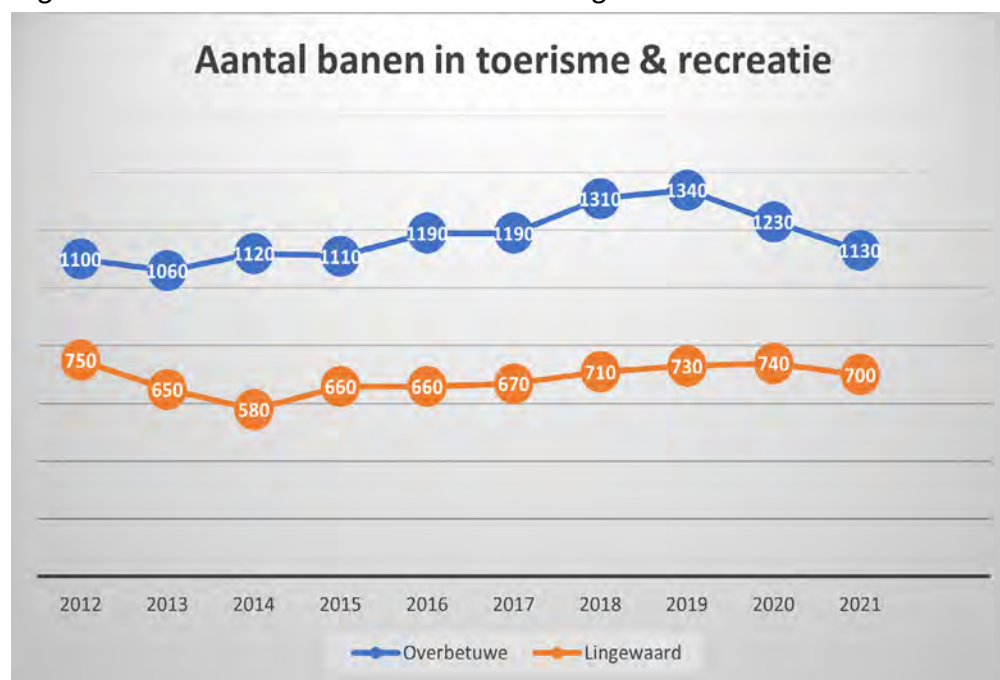
- Bekendheid van het Gelders aanbod vergroten.
- Aanbod verbeteren door in te spelen op de veranderende vraag. Denk aan verblijfsmogelijkheden en routes, aan kwaliteitsverbetering en innovatie, aan het aanbod in cultuur, erfgoed, sport, natuur, land schap, water en festivals.
- Samenwerken aan nader te bepalen nationale en Gelderse thematische verhaallijnen, met productontwikkeling en arrangementen.

Figuur 3 Aantal banen in procenten naar gemeenten in 2021

Bron: Provincie Gelderland, Bureau Economisch Onderzoek / PWE / Lisa 2021

Figuur 4 Aantal banen in eenheden naar gemeenten 2012-2021

Bron: Provincie Gelderland, Bureau Economisch Onderzoek / PWE / Lisa 2021

De regionale agenda 2022 van de [Groene Metropoolregio](#) zet in om over vijf jaar een goede balans tussen groei en leefkwaliteit te realiseren, door de keuze voor duurzaam toerisme en recreatie, complete en diverse voorzieningen in centra, een sterke culturele infrastructuur en versterking van natuur, landschap en erfgoed.

Speerpunten voor de Ontspannen regio zijn:

- Duurzaam toerisme: toeristisch profiel en marketingvisie, opdrachtgever schap uitvoeringsorganisaties, vitaliteitsaanpak dag- en verblijfsrecreatie, inzicht en maatregelen spreiding van recreatiedruk, plan van aanpak wandel- en fietsroutenetwerk
- Bruisende binnensteden en krachtige kernen; regionale analyse en toekomstbeeld ter versterking van centra, bijeenkomsten kennis delen (ambtelijk en bestuurlijk) o.a. over financieringsmogelijkheden voor projecten
- Groen-blauw raamwerk; een kaart met de huidige natuurgebieden, biodiversiteit, cultuurhistorisch erfgoed en landschapszones, het gebruik daarvan en de mogelijkheden voor versterking, verbinding en uitbreiding.
- Sterke culturele infrastructuur; regionale visie op de versterking van de regionale culturele infrastructuur (inclusief cultuureducatie), realisatie transformatievoorstel, investeringsplan culturele infrastructuur na 2022.

De voornaamste kaders en speerpunten voor beleid van de gemeenten [Overbetuwe](#) en [Lingewaard](#) zijn:

- Behoud van het groene en dorpse karakter en aantrekkelijk blijven op het vlak van wonen, werken, toerisme en recreëren.
- Branding van het merk 'De Betuwe',
- Aanhaken op thema's van Groene Metropoolregio,
- Linge als belangrijke drager verder ontwikkelen
- Park Lingezegen is het 'central park' van dit gebied. Uitgangspunt is dat de grenzen hiervan niet worden aangetast. Daarnaast is er in dit park geen ruimte voor woningbouw, uitbreiding van infrastructuur en wind- en zonne-energie. Wel is het gebied geschikt voor belevingstoerisme.

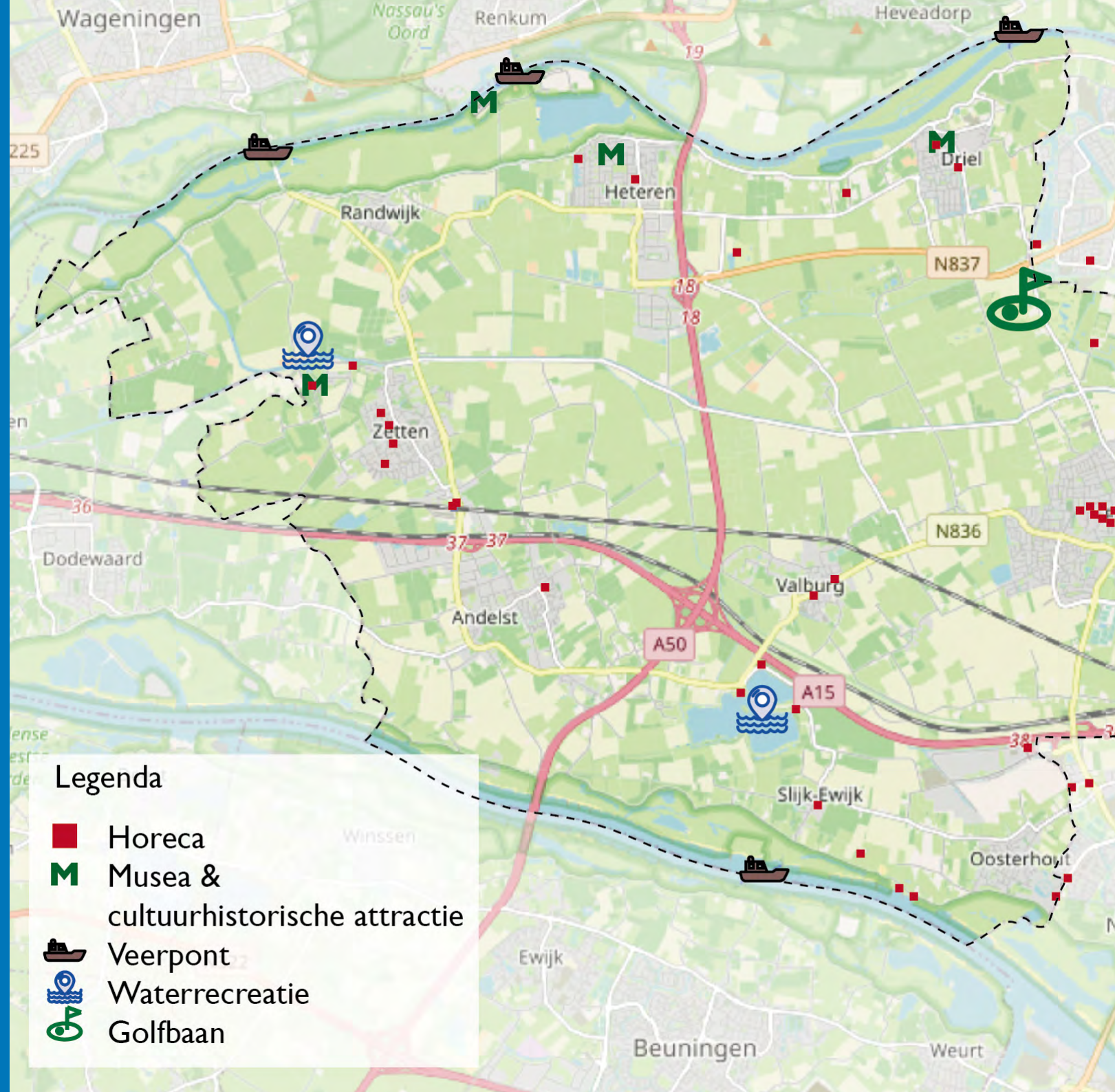
Een uitgebreidere beschouwing is in bijlage 5 weergegeven.

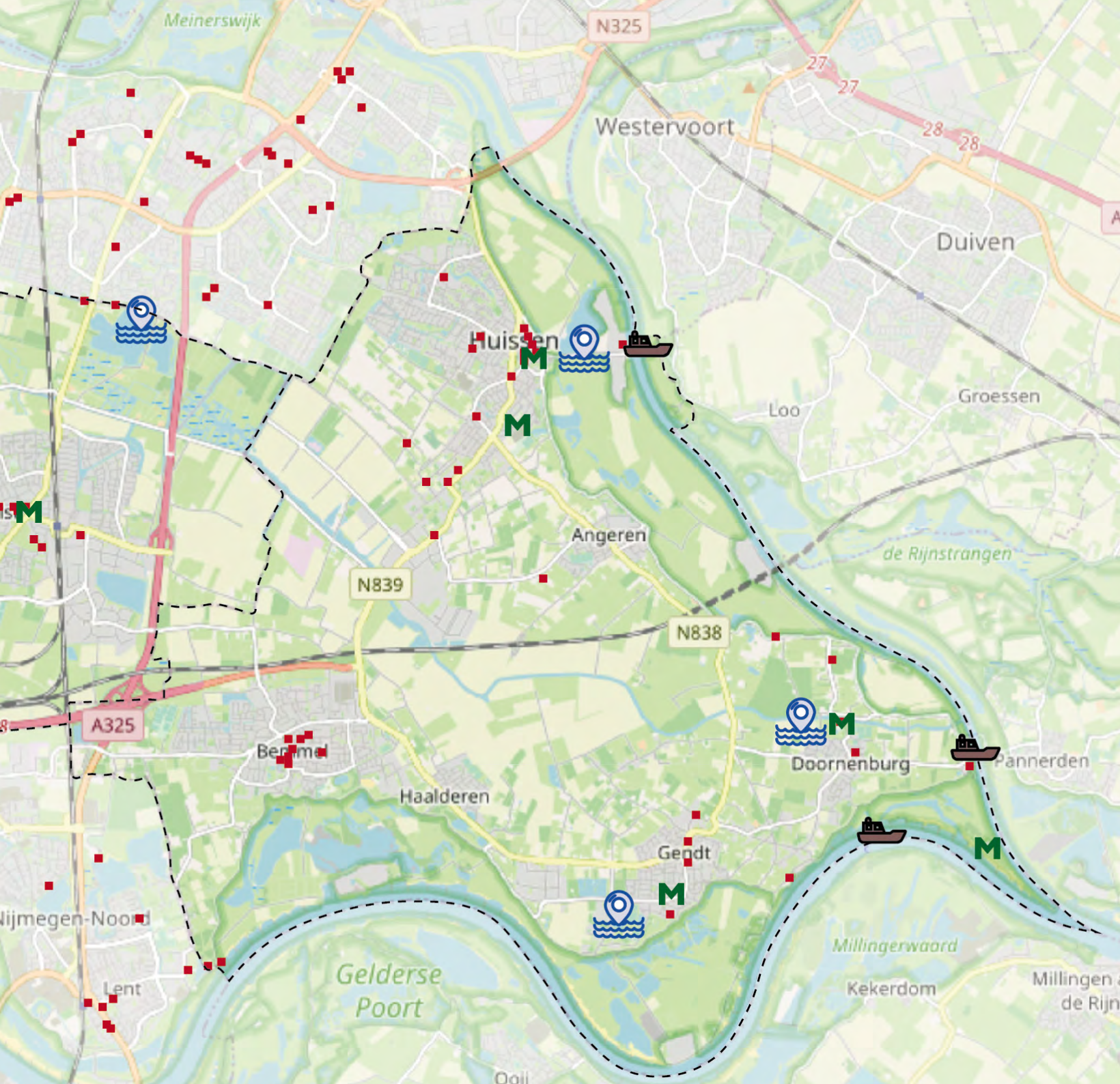
Conclusie

De focus in beleid van provincie, GMR en gemeenten ligt op het versterken van de leefbaarheid en de recreatieve waarden in dynamische kernen met een goed cultureel aanbod en een goed toegankelijk buitengebied. Het goed etaleren van de kwaliteiten via een krachtige promotie van goede verhaallijnen is eveneens een speerpunt. Verduurzaming van de samenleving waaronder recreatie en toerisme vormt een derde belangrijke pijler in het beleid.

Er worden verbindingen gelegd tussen verschillende werkgebieden en actief samenwerking gezocht in de regio om kennis te delen en aanbod op elkaar aan te laten sluiten.

Kaart 2
Globale weergave
bezienswaardigheden
en horeca plangebied

3 TRENDS EN ONTWIKKELINGEN

Bij de ontwikkeling van een toeristisch recreatief beleidsplan en bij de productontwikkeling binnen een regio is het van belang rekening te houden met de actuele maatschappelijke trends.

Bovenstaande trends zijn deels in het voordeel van toeristisch-recreatieve productontwikkeling in Lingewaard en Overbetuwe: ingetogenheid, streekproducten, kleinschalig, transparantie, dicht bij huis.

De voornaamste conclusies van de relevante trends voor toerisme in de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe zijn kritisch wordende bezoekers op zoek naar bijzondere momenten, locaties en belevenissen. In toenemende mate worden deze momenten en verblijven, zeker van het dagtoerisme, in de directe leefomgeving gezocht. Met grote aantallen inwoners in de plaatsen rondom beide gemeenten ligt er een grote kans voor recreatie en toerisme. Uitdagingen hierbij zijn onder andere de toegenomen krapte op de arbeidsmarkt en de verdere verduurzaming van de sector.

Verblijf
Toenemende behoefte aan kwaliteit
Stijgend aantal korte vakanties in Nederland
Consument wil meer en meer duurzame accommodatie en voorzieningen (bv green key, laadinfrastructuur)
Vertering
Belang streekproducten groeit
Groeiende waardering voor culinaire ervaringen
Vermaak
Voorkeur voor bijzondere locaties
Corona heeft waarde en belang van recreatie dichtbij huis benadrukt
Behoeft aan authentieke ervaringen, regionale beeldverhalen en story telling
Steeds meer recreatie dichtbij huis
Verhoogde interesse voor culturele impressies, musea
Vervoer
Wandelen, fietsen en recreatief winkelen onverminderd belangrijkste activiteiten
Toegenomen druk op natuur en landschap

Promotie
Social media en internet nemen in belang vakantiekeuze toe
Online zoeken en boeken
Organisatie
Delen toeristische sector (cultuur, evenementen, horeca) economisch kwetsbaar
Tekort aan personeel blijft een probleem
Lage innovatiegraad in gastvrijheidssector tov andere sectoren
Verweving van detailhandel, horeca en cultuur (blurring)
Overig
Groei van de bevolking in de GMR regio
Verhoogd gezondheidsbewustzijn, meer bewegen, gezonde voeding
grotere stimulans in vrijetijdsbesteding
Werk en vrije tijd lopen in elkaar over
Verduurzaming van de samenleving waaronder de R&T sector

4 SWOT ANALYSE

De verzamelde informatie leidt tot een beoordeling van sterke en zwakke onderdelen van het toeristische product van de beide gemeenten. Ook zijn de kansen en bedreigingen in beeld gebracht. Dat is hieronder in een SWOT-analyse weergegeven. SWOT staat voor strengths (sterktes), weaknesses (zwaktes), opportunities (kansen) en threats (bedreigingen).

De sterke en zwakke punten zijn de zogenaamde interne factoren en zijn van toepassing op het product (het aanbod) zelf. Een organisatie (gemeente, ondernemer) kan hier zelf invloed op uitoefenen. De kansen en bedreigingen zijn externe factoren (komen van buiten af) en zijn niet door een organisatie te beïnvloeden.

Hierna is de SWOT-confrontatie matrix weergegeven op basis waarvan de strategische koers bepaald is.

Sterk

- Grote dichtbij markt en gunstige ligging midden in de Groene Metropoolregio
- Grote attracties en musea aan de noord- en zuidzijde van de Betuwe
- Aantrekkelijk rivierenlandschap (Waal, Rijn, Linge, dijken)
- Unesco Werelderfgoed (Hollandse Waterlinie, Romeinse Limes) en rijke cultuurhistorie
- Initiatiefrijke ondernemers en betrokken bewoners
- Politieke ambitie tot regionale samenwerking

Zwak

- Geen grote toeristische traditie, waardoor geringe economische betekenis
- Betuws landschap beperkt toegankelijk, beperkte recreatieve infrastructuur
- Beperkt aantal verblijfsaccommodaties
- Versnipperd landschap doorsneden door (snel)wegen en spoorlijnen
- Weinig onderscheidend vermogen (geringe merkidentiteit)
- Weinig samenhang tussen toeristische elementen, beperkte samenwerking en organisatie van ondernemers.

Kansen

- Groeiende nieuwe en lokale markten, zoals recreatie vanuit de steden en omringende plaatsen
- Vergrijzing, meer recreatie dichtbij huis en actieradius fietser vergroot als gevolg van E-bikes
- Toenemende belangstelling voor natuur-, cultuur- en plattelandstoerisme en streekproducten
- Thema's kleinschalig, natuur, fietsen sluiten aan bij huidige toeristische trends
- Duurzaam toerisme een van de speerpunten van lokaal/regionaal beleid (GMR)
- Recreatieve verbindingen in kaart brengen en ontsluiten met de woonplaatsen en steden Arnhem Nijmegen
- Versterking herkenbaarheid en beleving landschap

Bedreigingen

- Verdere versnippering en aantasting landschappelijke kwaliteit door verlenging A15
- Verdere uitbreiding van logistieke hub's en 'dozen' langs snelwegen
- Aantasting Park Lingezegen als gevolg van niet recreatieve activiteiten
- Onvoldoende politieke aandacht voor behoud kwaliteit landschap in relatie tot economisch belang van andere functies

Conclusie

Uit de confrontatie tussen de sterkten, zwakten, kansen en bedreigingen kan de volgende conclusie worden getrokken: De grote en groeiende dichtbij markt in de regio biedt legio kansen voor de Betuwe die aansluiten bij de sterke kwaliteiten van het recreatief toeristisch aanbod. Daarvoor moet wel de groene, recreatieve loper worden uitgelegd, de verbinding stevig gemaakt en de kwaliteit van het landschap versterkt worden. Bovendien moet dit in een goed en helder profiel duidelijk en continue neergezet en goed geëtaleerd worden. Om dit te kunnen doen, moeten de schouders er onder, samen. In het volgende hoofdstuk wordt dit nader uitgewerkt.

SWOT-Confrontatiematrix

	KANSEN							BEDREIGINGEN			
	Groeiende nieuwe en lokale markten, zoals recreatie vanuit de steden en omliggende plaatsen	Vergrijzing, meer recreatie dichtbij huis en actieradius fietser vergroot als gevolg van E-bikes	Toenemende belangstelling voor natuur-, cultuur- en plattelandstoerisme en streekproducten	Thema's kleinschalig, natuur, fietsen sluiten aan bij huidige toeristische trends	Duurzaam toerisme een van de speerpunten van lokaal/regionaal beleid (GMR)	Recreatieve verbindingen in kaart brengen en ontsluiten met de woonplaatsen en steden Arnhem Nijmegen	Versterking herkenbaarheid en beleving landschap	Verdere versnippering en aantasting landschap-pelijke kwaliteit door verlenging A15	Verdere uitbreiding van logistieke hubs en 'dozen' langs snelwegen	Aantasting Park Lingezegen (uitvaartcentrum, zonneparken)	Onvoldoende politieke aandacht voor behoud kwaliteit landschap in relatie tot economisch belang van anderen
STERK											
– Grote dichtbij markt en gunstige ligging midden in de Groene Metropoolregio	+++	+++	++	++	++	++	++	---	---	--	---
– Grote attracties en musea aan de noord- en zuidzijde van de Betuwe	+	++	+	+	+	+	0	-	-	-	-
– Aantrekkelijk rivierenlandschap (Waal, Rijn, Linge, dijken)	+++	+++	++	+++	++	++	++	-	--	---	---
– Unesco Werelderfgoed (Hollandse Waterlinie, Romeinse Limes) en rijke cultuurhistorie	+	+	+++	++	+	+	+	---	---	--	--
– Initiatiefrijke ondernemers en betrokken bewoners	++	++	++	++	+	++	++	---	--	+/-	-
– Politieke ambitie tot regionale samenwerking	+	+	++	++	++	++	++				
ZWAK											
– Geen grote toeristische traditie, waardoor geringe economische betekenis	--	--	--	--	-	+/-	0	--	---	---	-
– Betuws landschap beperkt toegankelijk, beperkte recreatieve infrastructuur	---	---	--	--	--	---	--	---	---	---	---
– Beperkt aantal verblijfsaccommodaties	0	0	-	-	0	0	-	-	0	-	0
– Versnipperd landschap doorsneden door (snel)wegen en spoorlijnen	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
– Weinig onderscheidend vermogen (geringe merkidentiteit)	---	---	---	---	0	+/-	++	---	---	---	---
– Weinig samenhang tussen toeristische elementen, beperkte samenwerking en organisatie van ondernemers.	--	--	--	--	+/-	+/-	+	---	-	-	---

Toelichting SWOT-Confrontatiematrix:

- +++ er is sprake van een sterke, positieve relatie tussen interne (sterk/zwak) en externe factoren (kans/bedreiging)
- er is sprake van een sterke, negatieve relatie tussen interne en externe factoren
- +/- er is sprake van zowel positieve als negatieve invloed tussen interne en externe factoren
- 0 er is geen relatie tussen interne en externe factoren

5 STRATEGISCHE VISIE VERBINDEN

5.1 INLEIDING

Recreatie en toerisme vormt een belangrijke sector voor de gemeenten Overbetuwe en Lingewaard. De mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding c.q. recreatieve activiteiten vormen een belangrijke pijler onder de leefbaarheid in de gemeenten. Reden waarom de gemeenten zich inzetten om een goed recreatief aanbod te verzorgen. Circa 5% van de werkgelegenheid wordt in deze sector gerealiseerd.

5.2 AMBITIE EN BELEIDSDOELSTELLINGEN

De ambitie van beide gemeenten is een verdere ontwikkeling van toerisme en recreatie vanuit een economisch motief en met respect voor de leefbaarheid, natuur en landschap. Beide gemeenten streven naar een recreatief-toeristische werkgelegenheid dat toegroeit naar het provinciaal gemiddelde. De kwaliteit van de leefbaarheid wordt door onderzoek onder de inwoners gemeten, waarbij het streven is te groeien naar een hogere waardering dan de nulmeting aangeeft.

Om de ambitie te bereiken wordt ingezet op een strategie van 'verbinden':

- Verbinden van het toeristisch-recreatieve aanbod met de 'dichtbij-markt' van lokale en regionale bewoners uit de regio;
- Verder ontwikkelen van het recreatief-toeristisch aanbod en de infrastructuur en het landschap, waarvan Park Lingezegen een uitstekend voorbeeld is;
- Door het versterken van het toeristisch aanbod de aantrekkelijkheid van de gemeente vergroten waarmee de horeca, middenstand en de detailhandel een impuls krijgen.
- Samenwerken met en binnen de regio om kennis te delen, aanbod af te stemmen en overkoepelende verhalen te vertellen;
- Uitdragen van een helder Betuws profiel dat wordt geschraagd door de kernwaarden (DNA) van beide gemeenten: water, actief, cultuur/historie en streekproducten en wordt ondersteund door maatregelen die dit profiel versterken.

Samenwerking binnen de VVVV-waardeketen krijgt komende jaren hoge prioriteit om meer gasten en bezoekers langer te laten verblijven en de bestedingen te doen stijgen. De uitdaging voor de beide gemeenten ligt hierbij vooral op het versterken van de sector en een intensieve samenwerking met de sector in de realisatie daarvan.

De uitvoering van het beleid kent verschillende belanghebbenden, te weten de inwoners, de ondernemers, intermediaire organisaties en de gemeenten. De inwoners zijn enerzijds gebruikers maar ook initiatiefnemers in de organisatie van allerlei evenementen en of de ontwikkeling van voorzieningen. Toeristische ondernemers zorgen voor het aanbieden van goede accommodatie met dito dienstverlening en gastvrijheid.

De intermediaire organisaties waaronder TVAN, Park Lingezegen en Uit@waarde zorgen voor een goede invulling van hun respectievelijke functies van marketing en het aanbieden van een aantrekkelijke omgeving. De rol voor beide gemeenten ligt in de publieke ruimte en de stimulans en organisatie van de sector door:

- Het stimuleren van de ondernemers en het versterken van hun graad van organisatie,
- Het toezicht houden op het functioneren van de toeristische waardeketen,
- Het mede en bij voorkeur samen met ondernemers aansturen op een helder Betuws profiel en een goed etaleren daarvan,
- Het ruimtelijk verbinden van het toeristisch-recreatief aanbod met de aangrenzende steden door goede vaar-, wandel- en fietsinfrastructuur
- Het versterken van de Betuwse kwaliteiten van het landschap.

De beide gemeenten vinden het een goede ontwikkeling als het aandeel recreatie en toerisme groeit, maar niet explosief. De schaal en diversiteit van het aanbod moet passen bij het DNA van onze gemeenten en het verhaal dat we willen vertellen. We nemen een actieve rol in de vermarkting en samenwerking in de regio. Voor de faciliterende rol bij initiatieven vanuit de markt, brengen we graag partijen bij elkaar.

5.3 DOELGROEPEN

Als belangrijkste doelgroepen voor het toerisme in beide gemeenten zijn de volgende categorieën bezoekers benoemd:

- Inwoners gemeenten en van de Groene Metropoolregio
- Verblijfstoeristen die in regionale logiesaccommodaties overnachten
- Specifieke groepen, zoals geïnteresseerden in Limes- en WOII- historie
- Specifieke [leefstijlen](#): harmoniezoekers, verbindingzoeker, inzichtzoeker en stijlzoeker (zoals gedefinieerd door TVAN en Bureau Toerisme Rivieren land, zie bijlage 6).

5.4 BIJZONDERE ONDERWERPEN

Naast het verbinden vragen twee algemene maatschappelijke ontwikkelingen specifieke aandacht en inzet. Het betreft verduurzaming en de arbeidsmarktproblematiek voor de recreatief-toeristische sector.

In lijn met het beleid van en in samenwerking met de GMR zetten beide gemeenten stevig in op verduurzaming van de sector. Voor dit onderwerp beschouwen we GMR als trekker en zullen we als gemeenten actief aansluiten om de verschillende doelen te realiseren. In het verlengde daarvan worden ook initiatieven van toeristische ondernemers die passen binnen deze beleidskaders waar mogelijk ondersteund.

Door de demografische ontwikkelingen (vergrijzing) en de pandemie is in het bijzonder op de recreatief-toeristische arbeidsmarkt een krapte ontstaan. Dit vraagt om een regionale en integrale aanpak van overheden, toeristische ondernemers en hun vertegenwoordigende organisaties en het onderwijs (Triple 'O'), bijvoorbeeld in samenwerking met de Groene Metropoolregio.

6 STRATEGISCHE AANPAK

6.1 INLEIDING

Gegeven de ambities, is het van groot belang om het toeristische en recreatieve aanbod te verbinden om de kansen voor recreatie en toerisme in beide gemeenten te pakken. Het verbinden heeft verschillende strategische lijnen in zich, te weten:

- **Ontwikkelen;** het aanbod nog verder op versterken en op orde brengen,
- **Etaleren;** de bekendheid met de mogelijkheden bij de verschillende doelgroepen vergroten en permanent uitdragen
- **Organiseren;** samenwerking en organisatie versterken op verschillende vlakken van de waardeketen.

Deze drie strategieën worden hierna verder beschreven. Bij de beschrijving wordt waar relevant ook verwezen naar de vier DNA-pijlers.

Dit plan van aanpak vloeit voort uit de hiervoor weergegeven beleidsambities, mede gebaseerd op de input van belanghebbenden. Ook voor de uitvoering ervan geldt dat er ruimte en flexibiliteit aanwezig blijft om aan te passen aan de actuele situatie en ontwikkelingen. Mochten zich passende kansen voordoen, dan is het vooral zaak om deze ten volle te pakken.

6.2 ONTWIKKELEN

Het recreatief-toeristisch aanbod in de gemeenten Lingewaard en Overbetuwe is nog niet af en heeft een doorontwikkeling om de kansen die zich voordoen in de Groene Metropoolregio te verzilveren.

Doorontwikkeling wordt gevraagd op verschillende terreinen:

1. Recreatieve infrastructuur: versterken
2. Verblijfsaccommodatie: vergroten en differentiëren binnen kaders bestaand beleid
3. Beleving en verhalen van het water; dijken en de Linge
4. Versterking van functie Park Lingezegen
5. Ontwikkeling van evenementen
6. Recreatief aanbod uitbreiden, ontsluiten en verbinden

6.2.1 Recreatieve infrastructuur

Voor het fietsen worden op het knooppuntennetwerk verschillende thematische routes ontwikkeld die door beide gemeenten lopen, met verbindingen naar de omliggende regio. Speciale aandacht krijgt het fietsen langs de Linge om - vergelijkbaar met het Linge-fietspad in de gemeente Lingewaard - langs de gehele rivier vrij van autoverkeer te kunnen fietsen. Onderzocht wordt of er naast het snelfietspad een tweede noord-zuid recreatieve fietsverbinding - vrij liggend - kan worden gecreëerd. Om de wandelmogelijkheden (zowel het ommetje als langere routes) te verbeteren wordt momenteel een wandelnetwerk ontwikkeld. Hierdoor wordt het mogelijk zelf routes uit te zetten. Belangrijk is dat de routes zoveel mogelijk over vrij liggende onverharde paden gaan (vergelijkbaar met de Ooijpolder). Recreatieve aankleding en beleving van de routes is hierbij een vereiste. Het netwerk sluit aan op naastliggende regio's.

Het landschap in beide gemeenten is beperkt toegankelijk voor het recreatieve gebruik. Wandelen en fietsen is hoofdzakelijk mogelijk over bestaande (auto)wegen. Om de recreatieve gebruikswaarde van het buitengebied te vergroten, wordt ingezet op de ontwikkeling van vrij liggende onverharde paden langs de randen van akkers.

6.2.2 Verblijfsaccommodatie

Om het aantal verblijfsaccommodaties te vergroten moeten ondernemersinitiatieven mogelijk gemaakt worden door aanmoedigend beleid van de gemeenten. De overheden zullen daarbij heldere kaders moeten stellen met betrekking tot spreiding en inpassing in landschap en beleid (omgevingsvisie). Ingezet wordt op een toename van de karaktervolle, kleinschalige overnachtingsmogelijkheden in Betuwe-stijl. Aan het verduurzamen van accommodaties wordt vanuit een regionale aanpak verder invulling gegeven.

6.2.3 Beleving van het water

Gelegen in de Rijndelta, begrensd door de grote rivieren en voortgekomen uit een eeuwenlange strijd tegen het water, is dat water met haar dijken een van de DNA-pijlers van de identiteit. Het inspirerend beleefbaar maken van deze iconen is een belangrijke troef voor het toerisme. Voornaamste projecten hierbij zijn het recreatief ontsluiten van de uiterwaarden, de transformatie van de dijken tot recreatieve boulevards ("Gastvrije Waaldijk"), verdere recreatieve ontwikkeling van de Linge, de beleving van water vanaf de pontjes en de verbinding met de verhaallijnen vanuit de GMR ("Waterkraan van Nederland").

6.2.4 Versterking van functie Park Lingezegen

Park Lingezegen met al haar waarden en kwaliteiten, is voor de recreatie in beide gemeenten een bijzonder waardevolle ontwikkeling geweest. Er zijn afgelopen jaren al diverse verbindingen tussen park en omliggende plaatsen gerealiseerd. Bestaan de verbindingen moeten onderhouden worden en waar nodig aangevuld met een fijnmazig stelsel van (on)verharde wandelpaden om de verbinding met omliggende woonplaatsen te versterken. Daarnaast blijft het beleid er op gericht om de attractieve waarde van het park verder te versterken.

Het beleid van de gemeenten is gericht op het behouden en verder ontwikkelen van de landschappelijke kwaliteiten van het park en het aanpassen aan de veranderende rol van het park. Het park biedt een mooi podium voor (kleinschalige) evenementen die aansluiten bij het DNA van de Betuwe en de verhaallijnen van de regio.

6.2.5 Evenementen

Evenementen, groot en klein, zijn voortreffelijke manier om de lokale trots te laten zien als ook om beide gemeenten in de etalage te plaatsen om extra publiek aan te trekken. Naast Park Lingezegen zijn er ook tal van inwoners(-collectieven) die zich actief inzetten op het organiseren van evenementen.

6.2.6 Recreatief aanbod

Naast de verbetering van de wandel- en fietstoegankelijkheid van het buitengebied, wordt in samenspraak met inwoners nagegaan welke recreatieve voorzieningen ontbreken om daarmee de leefbaarheid van de verschillende kernen te vergroten.

6.3 ETALEREN

Tijdens de bijeenkomsten, ondersteund door de uitkomsten van het GMR-rapport over belevingsgebieden, is een heldere keuze gemaakt om beide gemeenten te profileren en te etaleren als deel van de totale Betuwe. Dit betekent een heldere opdracht aan de destiniemarketing organisaties Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen (TVAN) en Bureau Toerisme Rivierenland om er beiden, in samenwerking, voor te zorgen dat dit profiel goed gepresenteerd wordt op alle relevante podia. Daarnaast heeft TVAN, als uitvoerende organisatie, nu de taak om binnen haar werkdomein de inwoners in de regio van goede informatie te voorzien over alles wat er te doen is en te verbinden met hun directe omgeving. Daarbij worden niet alleen betalende leden vermeld, maar wordt informatie verstrekt over het totale toeristisch-recreatieve aanbod.

Het goed etaleren betekent ook het maken van arrangementen, het bouwen van korte voedselketens en het informeren daarover, als ook het vertellen over de cultuur- en historische verhalen van de streek zoals de Limes, het strijdtoneel in het algemeen en die van WOII in het bijzonder.

Veel korte en langere verblijfsvakantiegangers maken contact via ondernemers in maar ook buiten beide gemeenten. TVAN dient ook deze gastheren en -vrouwen te ondersteunen in hun rol.

6.4 ORGANISEREN

Verbinding vraagt ook om het organiseren van de samenwerking. Eén van de gerealiseerde doelen uit de vorige nota toerisme (De Betuwe, een dijk van een landschap!, 2016-2022) is het Toeristisch Platform. Dit platform, onder voorzitterschap van TVAN, komt twee keer per jaar bijeen. Naast een aantal ondernemers zijn ook beide gemeenten bestuurlijk en ambtelijk betrokken.

In vervolg hierop worden stappen gezet om te komen tot een toeristisch platform, waarbij de toeristisch ondernemers meer het voortouw nemen.

Onderzocht moet worden wat de meest effectieve vorm is om dit vorm te geven. Bijvoorbeeld in één platform met verschillende geledingen van horecabedrijven, B&B's, dagattracties, centrummanagement, etc. Onderdeel van het organiseren en verbinden is het aanbieden van netwerkbijeenkomsten, excursies, R&T-“oplopen” en cursussen om de ondernemers te ondersteunen in hun werk.

6.5 ROL VAN DE GEMEENTE

De gemeenten Overbetuwe en Lingewaard beschouwen de regierol als een belangrijke randvoorwaarde voor het kunnen realiseren van haar plannen. Dit betekent zeker in de eerste jaren concreet sturing geven, leiding nemen, samenwerking bewerkstelligen en partijen mobiliseren. Op termijn, met een R&T platform in functie en bereid om taken op zich te nemen, kan een deel van de gemeentelijke regierol worden overgedragen.

Naast de regierol is de gemeente ook aanjager van nieuwe ontwikkelingen. Toeristische (product-)ontwikkeling ligt in eerste instantie bij de marktpartijen. Indien het particulier initiatief onvoldoende mogelijkheden biedt, zal de gemeente initiërend te werk gaan en een aanjaagfunctie vervullen. Denk hierbij aan communiceren met en adviseren van partijen, draagvlak creëren door organisatie van netwerkbijeenkomsten en (mede)financieren.

De gemeente heeft ook een rol in het begeleiden van vrijwilligers die de recreatieve routes bijhouden en bij het faciliteren van initiatieven uit de samenleving voor het opzetten van nieuwe routes die aansluiten bij genoemde ambities.

Op basis van de bovenstaande beleidsuitgangspunten zijn bovendien de volgende concrete actiepunten tijdens looptijd van de gezamenlijke beleidsnota opgesteld. De thema's en de actiepunten komen terug in de tabel (pagina 33) in de volgende paragraaf.

6.6 ACTIEPROGRAMMA

Met de input van vele stakeholders is de richting bepaald voor de ontwikkeling en versterking van recreatie en toerisme in de gemeenten Overbetuwe en Lingewaard. De strategie is gericht op verbinden, gebaseerd op de kracht en de kernkwaliteiten die aanwezig zijn en de potenties in de 'dichtbij-markt'.

Hiervoor zijn de strategische lijnen beschreven en op hoofdlijnen inhoud gegeven. Vanuit deze koers wordt hieronder het actieprogramma benoemd voor de komende beleidsperiode.

6.7 FINANCIËN

De dekking voor financiering van de uitvoering en de verschillende voorstellen, wordt in overleg en samenspraak gevonden in middelen van de Provincie, Groene Metro-pool Regio, de beide gemeenten of private financiering door ondernemers.

Bij voortzetting van huidige beleid is er onderscheid in financiering tussen beide gemeenten om de gezamenlijke ambities te realiseren. Voorafgaand aan de uitvoering van het actieplan, dan wel voor deelprojecten, worden begrotingen gemaakt voor voldoende financiële dekking.

De verplichtingen die reeds zijn aangegaan, lopen voor de contracttermijn gewoon door conform de gemaakte afspraken en zullen vervolgens tegen het licht van deze hernieuwde nota worden geëvalueerd en waar nodig heroverwogen en/of aangepast.

6.8 ACTIE TABEL

ACTIES	REGIE	PERIODE	PARTNERS
ONTWIKKELEN			
Thematische (fiets)routes ontwikkelen (streekproducten, Betuws Best, WOII, Limes, bloesem, etc.)	OB & LW	K	Marketing bureau
Fiets- en voetveer Bemmeler - Ooij	OB & LW	K	Gemeente Berg en Dal, Uit®waarde
Verkenning ontwikkeling Over-Betuwe Voedselpark	OB & LW	K	Oregional, Ondernemers, Park Lingezegen, Betuws Best
Fietspaden (vrijliggend) - infrastructuur verder ontwikkelen	OB & LW	L	GMR, provincie Gelderland
Wandelinfrastructuur lokaal (ommetjes netwerk) en regionaal (streekpaden).	OB & LW	L	Grondeigenaren, GMR, Waterschap Rivierenland, Park Lingezegen
Boerenlandpaden ontwikkelen à la Ooijpolder (wandelnnetwerk)	OB & LW	L	Grondeigenaren, GMR, Waterschap Rivierenland, Park Lingezegen
Linge als recreatieve drager verder ontwikkelen	OB & LW	L	Nader te bepalen
Linge (kano-)bevaarbaar maken (overdraagplaatsen)	OB & LW	L	Nader te bepalen
Landschappelijke inrichting langs de Linge optimaliseren	OB & LW	L	Nader te bepalen
Vrij liggend fietspad langs de Linge oost - west	OB	L	Nader te bepalen
Beleefplaatsen creëren langs de Linge	OB & LW	L	Nader te bepalen
Waterhuishoudkundige geschiedenis Linge vertellen	OB & LW	L	Nader te bepalen
Dijken als recreatie-boulevards	OB & LW	L	Nader te bepalen
Bijzondere verblijfslocaties mogelijk maken	Ondernemers	L	Initiatief ligt bij ondernemers maar kan worden aangemoedigd door stimulerend beleid van gemeenten
Verduurzaming accommodaties en recreatief aanbod	GMR / ondernemers	L	GMR, gemeenten, toeristische ondernemers
ETALEREN			
Branding van OB & LW als onderdeel van de Betuwe door profiel laden, positionering van DNA, iconen, evenementen en verhaallijnen.	Marketing bureau	K	In opdracht van gemeenten als opdrachtnemer samen met Marketing bureaus
Aandeel zakelijke markt vergroten	Ondernemers	L	Marketing bureau
Afstemming en uniformering websites, logo's, beelden, thema's	Marketing bureau	K	Marketing bureau
Belevingskaart maken voor beide gemeenten	Marketing bureau	K	Ondernemers
Kastelen en landgoederen verbinden als arrangement	Marketing bureau	K	Marketing bureau, toeristische ondernemers
Evenementenkalender (on- en offline) Overbetuwe & Lingewaard voor inwoners en logiesverschaffers/toeristische ondernemers in regio	Marketing bureau	K	Gemeenten, toeristische ondernemers
Evenementen zoals Dijkenmarathon, Bloesemwandeltocht	Ondernemers / inwoners	K	Nader te bepalen
ORGANISEREN			
Jaarlijkse start toeristische seizoenen organiseren met o.a. foldermarkt en streekproducten	OB & LW	K	Uitgevoerd door Marketing bureau
Doorontwikkeling van Toeristisch Platform Lingewaard Overbetuwe: ondernemers aan zet.	OB & LW Marketing bureau	K	Huidig platform omvormen tot ondernemersorgaan met gemeenten en Marketing bureaus als partners
Uitvoeringsorganisatie opzetten met vertegenwoordiging R&T ondernemers	OB & LW	K	Gemeenten, toeristische ondernemers
Triple 'O' arbeidsmarkt opstarten via GMR	GMR	K	Toeristische ondernemers (vertegenwoordigers/brancheorganisaties), onderwijs, gemeenten.
Monitoring beleving recreatie	OB & LW	K/L	Marketing bureau

OB & LW: Gemeente Overbetuwe & gemeente Lingewaard
K: Korte termijn

GMR: Groene Metropoolregio
L: Lange termijn

BIJLAGEN

Bijlage 1 Gevoerde gesprekken

- Alex Kwakernaak, directeur Recreatiemaatschappij Uit@waarde
- Bart Kennis, regiomanager Koninklijke Horeca Nederland
- Bas van Es, merkleider Visit Arnhem Nijmegen/TVAN
- Hendrik Willem Nieuwenhuis, projectleider toerisme en recreatie provincie Gelderland
- Marike Prüst, opgavemanager Ontspannen regio, Groene Metropoolregio
- Richard de Bruin, directeur Bureau Toerisme
- Stijn Boode, regiomanager Hiswa-Recron
- Sven van Rijswijk en Janet Holland, directeur Park Lingezen
- Mireille Borgers, beleidsmedewerker toerisme en recreatie gemeente Lingewaard
- Margriet Naaijer-Los, beleidsmedewerker toerisme en recreatie gemeente Overbetuwe
- Jan Dinnessen, gemeente Overbetuwe
- Nick Hubers, wethouder toerisme gemeente Lingewaard
- René Post, wethouder toerisme gemeente Overbetuwe

Bijlage 2 Literatuurlijst

- Arcadis, 2005. Landschapsontwikkelingsplan Lingewaard Plandeel in opdracht van gemeente Lingewaard
- Bureau Buiten & WING, 2020. Toeristische potenties Linieverhalen De Liemers. Rapportage in opdracht van gemeente Zevenaar.
- Cultuur Oost, 2020. Verkenning culturele infrastructuur Gelderland, Regio Arnhem - Nijmegen
- DLA+ Landscape architects bv., 2008. Dijk als as van ontwikkeling
- Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen, 2021. Regionale agenda 2022
- Gemeente Lingewaard, 2008. Kadernota Verblijfsrecreatie
- Gemeente Lingewaard, 2022. Economisch beleidsplan Lingewaard. Naar gefocust beleid voor Lingewaard. STEC groep.
- Gemeente Overbetuwe en Lingewaard, 2021. Strategische Agenda Middengebied
- Janssen, R., 2020. Gelderland herdenkt-75 jaar vrijheid. Aangepast Regioprogramma Rivierengebied. Tussen Market Garden en de bevrijding.
- Pinxteren, S. van, 2021. Visie Hospitality. Regio Arnhem en het Rijk van Nijmegen. Visit Arnhem Nijmegen
- Provincie Gelderland, 2018. Koersnotitie 'Beleef het in Gelderland'
- Veenenbos en Bosch Landschapsarchitecten, 2021. Boven-Linge. Ambitie en samenwerking
- Visit Arnhem - Nijmegen, 2021. Toerisme bestemming in balans. Toeristisch toekomstperspectief regio Arnhem Nijmegen plus Uitvoeringsagenda Regio Arnhem-Nijmegen (2021)

Bijlage 3 Deelnemers Sessie 1 & 2

Deelnemers Sessie 1

- Camping de Grote Bredelaar, Michiel van den Toorn
- Museum Niemandsland Gendt, Robert Braam
- B&B De Remketting, Erla Braskamp
- Betuws Oorlog Informatiecentrum, Bauke Huisman
- Bureau Toerisme Rivierenland, Richard de Bruin
- Camping Waalstrand, Rogier Cornelissen, Anciëlla Tap
- Centrummanager Lingewaard, Lidia van Ingen
- Fort Pannerden, Jos Peters
- Gemeente Lingewaard, Nick Hubers, wethouder
- Gemeente Lingewaard, Noor Hagemeyer, Groen Links
- Gemeente Lingewaard, Harrie Arends, CDA
- Gemeente Lingewaard, Sietze Braam, VVD
- Gemeente Lingewaard, Mireille Borgers (T&R)
- Gemeente Lingewaard, Hans Korfage (EZ)
- Gemeente Lingewaard, Romy Willems (EZ)
- Gemeente Overbetuwe, René Post, wethouder
- Gemeente Overbetuwe, Jan Dinnissen, (EZ)
- Gemeente Overbetuwe, Margriet Naaijer-Los (T&R)
- Golfbaan Van Welderen, Dirk Jan Vink
- Hiswa-Recron, Stijn Boode
- Landgoed Hemmen, Frans van Lynden
- Linge Hotel Elst, Edwin Korthouwer
- Omnivents & Watergoed, Joost Frijlink
- Oregional, Gerard Titulaer
- Park Lingezen, Sven van Rijswijk
- Stichting Centrummanager Elst, René Hanssen, Jan Rouwhorst
- Visit Arnhem Nijmegen, Bas van Es

Deelnemers Sessie 2

- Bureau Toerisme Rivierenland, Richard de Bruin
- Camping de Grote Bredelaar, Michiel van den Toorn
- Centrummanager Lingewaard, Lidia van Ingen
- Fort Pannerden, Jos Peters
- Gemeente Lingewaard, Nick Hubers, wethouder
- Gemeente Lingewaard, Noor Hagemeyer, Groen Links
- Gemeente Lingewaard, Harrie Arends, CDA
- Gemeente Lingewaard, Henry Peren, PvdA
- Gemeente Lingewaard, Mireille Borgers (T&R)
- Gemeente Lingewaard, Rob Hoefs (landschap)
- Gemeente Overbetuwe, René Post, wethouder
- Gemeente Overbetuwe, Hans Kroesen, D66
- Gemeente Overbetuwe, Martijn Markus, CDA
- Gemeente Overbetuwe, Jan Dinnissen, (EZ)
- Kasteel Doornenburg, Maaïke Kool
- Landgoed Hemmen, Frans van Lynden
- Landwinkel de Woerd, Wessel van Olst
- Ondernemersvereniging Bommel, Henk Wieland
- Oregional, Gerard Titulaer
- Recreatiemaatschappij Uit@waarde, Alex Kwakernaak
- Stichting Centrummanager Elst, Jan Rouwhorst
- Betuws Oorlog Informatiecentrum, Bauke Huisman
- Cozy Bed and Breakfast, Inge van Balen
- Eetwinkel Polly / bestuur Beleef Bommel, Rob Polman
- Museum Niemandsland Gendt, Mariska Alderink & Paul Aarntzen
- Visit Arnhem Nijmegen, Tatos Ohan & Bas van Es

Bijlage 4 Stand van zaken actiepunten nav beleidsnota 2016 – 2022

GEREALISEERD
Camperplaatsen
Uniformiteit in bewegwijzering
Optimaliseren van verbindingen met Arnhem en Nijmegen
Digitale ontsluiting toeristisch-recreatief product
Optimaliseren, uitbreiden van routestructuren, verbeteren kwaliteit routes en bewegwijzering
Opzetten van thematische evenementen bijv. in het kader van cultuurhistorie, muziek/toneel of festivals
Realisatie rutterroutes
Project Water als Wapen, verhaal vertellen d.m.v. luisterkeien en fietsroute
Herkenbaar afbakenen van het gebied dmv vlaggen, komborden
Streekproducten inzetten als imago-drager: "Betuwe-branding"
Campagneboard De Betuwe ; "Een dijk van een landschap"
Toeristische kaart van 'De Betuwe' met toeristische highlights (minimap)
Signing op stations en afritten snelweg ('Welkom of Tot ziens in De Betuwe')

DOORLOPENDE ACTIES
Ruimte bieden nieuwe vormen van verblijf
Veerpont Bommel - Ooij
Mogelijkheden verblijf uitbreiden op thema en kernwaarden : Streekproducten, actief bewegen, cultuur & cultuurhistorie en water
Versterken/aanhaken cultuurhistorische beleving (Romeinen, Limes, WOII, Mauritslinie, etc)
Realiseren van een wandelroutenetwerk door beide gemeenten
Onderzoeken kanomogelijkheden Linge
Realiseren van TOP's, pleisterplaatsen en boerenrustpunten
Breed inzetten op 'De Betuwe' als naam voor gebiedsmarketing
Opzetten van thematische evenementen bijv. in het kader van cultuurhistorie, muziek/toneel of festivals
Streekproducten inzetten als imago-drager: "Betuwe-branding", Betuws Best

NIET GEREALISEERD/NIET REALISEERBAAR
Oude stoomtrein traject Arnhem - Nijmegen dmv fietsroute en borden zichtbaar maken

Bijlage 5 Vigerend beleid en projectplannen

Provincie Gelderland, Koersnotitie 'Beleef het in Gelderland'

De toeristisch-recreatieve kansen van Gelderland vragen om een gezamenlijke aanpak van Gelderse overheden, ondernemers en organisaties. De provincie heeft hiervoor in 2018 het initiatief genomen in de koersnotitie 'Beleef het in Gelderland'. De provincie richt zich op het vergroten van de kwaliteit en kansen voor toeristen en Gelderlandse. Uit deze kwalitatieve koers vloeien drie sporen. De sporen vullen elkaar aan, zorgen voor evenwicht tussen vraag en aanbod in de sector. De drie sporen behorend bij de kwalitatieve aanpak zijn als volgt.

- Bekendheid van het Gelders aanbod vergroten.
- Aanbod verbeteren door in te spelen op de veranderende vraag. Denk aan verblijfsmogelijkheden en routes, aan kwaliteitsverbetering en innovatie, aan het aanbod in cultuur, erfgoed, sport, natuur, landschap, water en festivals.
- Samenwerken aan nader te bepalen nationale en Gelderse thematische verhaallijnen, met productontwikkeling en arrangementen.
Dit voornemen wordt jaarlijks vertaald in een uitvoeringsagenda toerisme en recreatie.

Groene Metropoolregio Arnhem Nijmegen

De regionale agenda 2022 van de Groene Metropoolregio zet in om over vijf jaar een goede balans tussen groei en leefkwaliteit te realiseren, door de keuze voor duurzaam toerisme en recreatie, complete en diverse voorzieningen in centra, een sterke culturele infrastructuur en versterking van natuur, landschap en erfgoed.

Speerpunten Ontspannen regio

- Duurzaam toerisme: toeristisch profiel en marketingvisie, opdrachtgever schap uitvoeringsorganisaties, vitaliteitsaanpak dag- en verblijfsrecreatie, inzicht en maatregelen spreiding van recreatiedruk, plan van aanpak wandel- en fietsrouten netwerk
- Bruisende binnensteden en krachtige kernen; regionale analyse en toekomstbeeld ter versterking van centra, bijeenkomsten kennis delen (ambtelijk en bestuurlijk) o.a. over financieringsmogelijkheden voor projecten
- Groen-blauw raamwerk; een kaart met de huidige natuurgebieden, biodiversiteit, cultuurhistorisch erfgoed en landschapszones, het gebruik daarvan en de mogelijkheden voor versterking, verbinding en uitbreiding.
- Sterke culturele infrastructuur; regionale visie op de versterking van de regionale culturele infrastructuur (inclusief cultuureducatie), realisatie transformatievoorstel, investeringsplan culturele infrastructuur na 2022.

Gemeenten Overbetuwe en Lingewaard:

- Behoud van het groene en dorps karakter en aantrekkelijk blijven op het vlak van wonen, werken, toerisme en recreëren.
- Branding van het merk 'De Betuwe',
- Aanhaken op thema's van Groene Metropoolregio,
- Linge als belangrijke drager verder ontwikkelen

Gemeente Overbetuwe en Lingewaard 2021

Strategische Agenda Middengebied

Onderscheidend karakter

Overbetuwe en Lingewaard hebben met hun kernwaarden (water, uiterwaarden, komgronden, oeverwallen, landschapselementen, verbindingen, occupatie en dorps karakter en bedrijventerreinen) een duidelijk eigen en onderscheidend gezicht in de regio Arnhem - Nijmegen. Overbetuwe en Lingewaard liggen centraal, als actieve middelgrote gemeenten tussen de steden Arnhem en Nijmegen. Het zijn beide gemeenten met meerdere kernen, gelegen in een regio waar economische kracht, stedelijke dynamiek en een mooie leefomgeving als vanzelfsprekend samenkomen.

Fundament middengebied (basis)

- We hebben een dorps karakter te midden van de stedelijke ontwikkeling, met een verscheidenheid aan kernen en een groene leefomgeving
- Park Lingezegen, uiterwaarden en landschapszone Knoop 38 vormen een blijvende groene buffer
- We vormen een aantrekkelijke leef- en vestigingsomgeving voor inwoners en ondernemers;
- We hebben een centrale ligging in de regio en maken daarmee onlosmakelijk deel uit van deze regio;
- We hebben een rijke historie;
- We vertegenwoordigen ca 100.000 inwoners, ca 38.000 banen en bijna 8.800 (bedrijfs)vestigingen.

Perspectief middengebied (waar willen we heen?)

- We hebben een visie en werken samen aan de verdere ontwikkeling van het middengebied en de regio;
- We zijn verbonden met de regio met versterking van eigen identiteit;
- We faciliteren dat er voldaan wordt aan woonbehoefte in het middengebied;
- We blijven multimodaal goed bereikbaar voor woon/werk/recreatielocaties en voorzieningen.
- Onze bedrijvigheid past bij het middengebied;
- We werken aan de energietransitie.
- We behouden en versterken het ontspannen leefklimaat voor onze inwoners en bezoekers

Opgave 'Ontspannen regio'

Centrale opgave: behoud van het groene dorpse karakter en aantrekkelijk blijven op het vlak van wonen, werken en recreëren.

Gezamenlijke kaders

- Het gebied vormt een aantrekkelijke leef- en vestigingsomgeving voor inwoners en bedrijven;
- Behoud van het groene en dorpse karakter en aantrekkelijk blijven op het vlak van wonen, werken en recreëren.
- Het ontwikkelen van een robuust groen-blauw raamwerk om verstedelijkingsopgaven in het Over-Betuws landschap kwalitatief in te bedden.
- Park Lingezegen is het 'central park' van dit gebied. Uitgangspunt is dat de grenzen hiervan niet worden aangetast. Daarnaast is er in dit park geen ruimte voor woningbouw, uitbreiding van infrastructuur en wind, - en zonne energie. Wel is het gebied geschikt voor belevingstoerisme;
- De vier doelen van Park Lingezegen blijven gehandhaafd; grenzen zijn hard tenzij een verandering niet ten koste gaat van de oorspronkelijke geformuleerde parkdoelen, de intergemeentelijke structuurvisie en het masterplan én een geografische verandering van het gebied leidt tot versterking van de kernwaarden en in ieder geval wordt gecompenseerd;
- De kleinere kernen in het gebied, die vooral aan de 'buitenkanten' liggen in het westen en oosten van het gebied moeten dit groene en dorpse karakter zoveel mogelijk behouden. Een goede ontsluiting van deze gebieden is heel belangrijk. Daarnaast is het belangrijk dat voorzieningen in de kleine kernen op een voldoende niveau blijven;
- In het centrum van het middengebied, langs de noord-zuid as, is een toenemende mate van verstedelijking passend, met als uitzondering Park Lingezegen. Dit park bevindt zich in het centrum van dit gebied tussen de steden, en vormt een belangrijke groene buffer;
- Recreatie en toerisme dragen bij aan welvaart. De Betuwe als gebied om

te recreëren en te bezoeken, met de cultuurhistorische parels (o.a. de Limes, Fort Pannerden, Kasteel Doornenburg en Hemmen) en het herinneringstoerisme voor WO II, als belangrijke trekkers en de natuur (Uit@waarde en Park Lingezegen);

- Dorps- en buurthuizen (en vergelijkbaar) zijn de basis om ontmoetingen te realiseren;
- Theaters dragen bij aan de cultuur en zijn tevens ontmoetingsplekken.

Wat gaan we doen om de opgave te realiseren?

- De omgevingsvisies van beide gemeenten vormen het kader waarbinnen ontwikkelingen mogelijk zijn, verschillen en overeenkomsten hierbinnen vormen het handelingskader op regionaal niveau;
- Gezamenlijke lobby en coalitievorming en optreden richting provincie en Rijk in de lopende trajecten (woondeal, verstedelijkingsstrategie) en voor nieuwe ontwikkelingen;
- Het voorzieningenniveau in het middengebied is afgestemd op elkaar en op de steden.
- Door kwalitatief groen in de kernen te behouden en toe te voegen verbeteren we het dorpse karakter en werken we aan meer klimaatbestendige dorpen en verhoging van biodiversiteit. In dorpsrandzones maken we de ruimtelijke en functionele relatie tussen de dorpen en het omliggende landelijke gebied meer zichtbaar en leefbaar. Op die manier verbeteren we de overgang tussen de kernen en het buitengebied.
- Het creëren van nieuwe landschappelijke zones die onderdeel kunnen zijn van het regionaal landschappelijk groen-blauw raamwerk zoals De Lingezone, Danenberg, Knoop 38, en de aansluiting van het Gelders Natuur Netwerk van Park Lingezegen op de Neder-Rijn/Veluwe. Daarnaast vinden er (gezamenlijke) projecten plaats om het huidige landschap en de biodiversiteit te behouden en te versterken.
- We willen het gebied recreatief en toeristisch aantrekkelijk houden. We voeren de beleidsnota "De Betuwe, een dijk van een landschap" uit en zoeken aansluiting bij de agenda van de ontspannen regio van de regio A-N.
- De gemeenten Lingewaard en Overbetuwe hebben in 2016, met input van vertegenwoordigers uit de toeristische en recreatieve sector uit beide gemeenten, een gezamenlijke beleidsnota recreatie en toerisme opgesteld. De beleidsnota "De Betuwe, een dijk van een landschap" is opgesteld voor de periode 2017-2022. Samen wordt uitvoering gegeven aan de actiepunten uit deze nota om het gebied Overbetuwe-Lingewaard toeristisch en recreatief aantrekkelijker te maken door te investeren in infrastructuur maar ook in promotie. Daarnaast halen we hiermee meer economisch rendement uit deze sector;
- Stimuleren en gebied aantrekkelijk maken voor herinneringstoerisme (Gelderland Herdenkt);

- Profilering van het gebied 'De Betuwe' o.a. door gezamenlijke branding merknaam 'De Betuwe';
- Afstemmen van beleidsontwikkelingen in Park Lingezegen.

Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen / Visit Arnhem - Nijmegen

Toerisme bestemming in balans. Toeristisch toekomstperspectief regio Arnhem Nijmegen

In deze agenda maken we onderscheid tussen:

1. Bestemmingsmanagement

House of Leisure

Data-alliantie: kennis vergroten

Draagkracht: tevredenheid meten

Customer journeys: inzicht in klantwensen

Vitaliteitsonderzoek: aanbod in kaart

2. Bestemmingsontwikkeling

Historisch karakter: zichtbaarheid vergroten

Programma duurzaamheid: goede voorbeelden

Versterken ondernemerschap: 1-op-1 advies

Cruisevaart: geen extra op meer boten maar vaker van de boot af

Vitale binnensteden: nadenken over identiteit

3. Bestemmingspromotie

Nieuwe kansen: Doelgroepen en product-marktcombinaties

Versterken zakelijk profiel van de regio

Uitgewerkt in Uitvoeringsagenda Regio Arnhem-Nijmegen (2021)

De uitvoeringsagenda dient drie doelen:

1. Richting geven aan samenwerking van de regio en de realisatie van de gestelde doelen voor de korte tot middellange termijn (tot 2023) uit het Toeristisch Toekomstperspectief Arnhem-Nijmegen;
2. Input bieden aan de opgave 'Ontspannen Regio' binnen het versterkingsproces van de Regio Arnhem-Nijmegen.
3. Het leveren van een bijdrage aan het verkleinen van de impact van corona op toerisme op de korte en middellange termijn.

1. Bestemmingsmanagement

1. Sturen op balans
2. Een inclusieve sector
3. Werken aan duurzaamheid
4. Inzet op human capital

2. Bestemmingsontwikkeling

1. Een toekomstbestendig aanbod
2. Versterken toeristische profilering door middel van thema's en verhalen
3. Dekkende en kwalitatieve routestructuur
4. Versterken ondernemerschap
5. Investeringscapaciteit vergroten

3. Bestemmingspromotie

1. Uitdiepen productmarktcombinaties
2. Versterken zakelijk profiel van de regio
3. Versterken verbinding tussen cultuur en toerisme
4. Regionaal afgestemde strategische marketingvisie

Subregionale agenda 5.2 De Betuwe

De Betuwe wordt gevormd door de gemeente Overbetuwe en de gemeente Lingewaard. De sub-regionale agenda van De Betuwe heeft op het gebied van bestemmingsontwikkeling en -promotie, enkele aanvullende en specifieke wensen.

De Betuwe wil zich stevig profileren op het Betuwse oorlogsverhaal (WOII) en de Romeinen. Daarnaast wordt de naam 'De Betuwe' als waardevol beschouwd, en de gemeentes willen die verder laden met het thema lokaal geproduceerd voedsel/fruit. Bestemmingsontwikkeling

Graag zou de Betuwe extra inzet willen zien op het aantrekken van groepen over het water naar Fort Pannerden en Kasteel Doornenburg. Dit kunnen cruiseschepen zijn of andere boten en is geborgd in de actie 'Meer revenuen van aanlegsteigers' binnen programmalijn 10 'uitdiepen product-marktcombinaties'. De Betuwe zou graag zien dat dit aanbod wordt meegenomen in de gesprekken met de rederijen en gepromoot te worden via de kanalen van de regio. Een arrangement 'een dagje Betuwe' waarbij diverse bezienswaardigheden aangedaan worden, wordt als kansrijk gezien.

Het ontbreekt in de Betuwe aan voldoende keuzemogelijkheden voor verblijfgasten. Met name op het gebied van bed & breakfasts en groepsaccommodaties ziet de Betuwe kansen voor ontwikkelingen. Daarbij is het voor de Betuwe van belang dat de verblijfsrecreatie meer onderscheidend wordt. In de programmalijn 5 'Visie op verblijfsrecreatie' wordt deze wens geborgd. Voor wat betreft MICE wil de Betuwe meeliften op wat er voor de regio gebeurt. Er zijn ontwikkelingen rondom een nieuw vergader- en congrescentrum. Indien deze ontwikkeling doorgang vindt, wordt deze markt voor de Betuwe belangrijker.

Momenteel is er weinig tot geen aanbod voor congressen.

Bestemmingspromotie

Voor de Betuwe is voortzetting van de marketing op de Betuwe als apart gebied, erg belangrijk. Daarbij moet ingezet worden op water, historie, streekproducten en actief bewegen. Binnen programmalijn 13 'Regionaal afgestemde strategische marketingvisie', is dit geborgd.

Silvijn van Pinxteren

Visit Arnhem Nijmegen

Visie Hospitality. Regio Arnhem en het Rijk van Nijmegen 2021

Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen heeft de volgende hoofddoelstelling geformuleerd: "Wij willen significant bijdragen aan versterking van de vrijetijdseconomie in ons werkgebied (Veluwe, Regio Arnhem en Rijk van Nijmegen)."

Voor fysieke hospitality betekent dit dat de voornaamste doelen zijn:

- Bezoekers meer laten besteden (aanzetten tot actie);
- Bezoekers een positieve beleving laten ervaren in het gebied c.q. verwachtingen overtreffen, zodat zij open staan voor herhalingsbezoek.

Kaders hospitality Regio Arnhem Nijmegen

We streven naar een strategie waarbij digitale en fysieke dienstverlening elkaar aanvullen en versterken om zo een zo optimaal (en persoonlijk) mogelijke klantreis voor bezoekers te realiseren.

1. Inspiratievol We maken een omslag van informatie naar inspiratie. Door verhalen te vertellen, belevenissen aan te bieden en in te spelen op emoties willen we bezoekers een onvergetelijk verblijf bieden en ervaringen laten delen. Dit stelt ook eisen aan de kwaliteit.
1. Integrale klantreis en klantbeleving. Hospitality maakt onderdeel uit van een totale klantreis. Daarmee is het integraal onderdeel van een marketingstrategie en wordt dit ook door de bezoeker als zodanig herkend.
2. Identiteitsgebonden. We willen onze identiteit met trots uitstralen en overdragen aan bezoekers. Zo versterken we ons onderscheidend vermogen en blijven we authentiek. Deze identiteit voeren we op het niveau van de verschillende belevingsgebieden.
3. Altijd op je pad. We zorgen voor fysieke hospitality op die plaatsen waar de bezoeker zich bevindt: verblijfsaccommodaties, bezienswaardigheden, openbare ruimte en vervoer.

Fysieke hospitality in

- Brandstores
- Toeristische informatiepunten
- Virtuele inspiratie
- Hospitality trainingen

Arcadis in opdracht van gemeente Lingewaard, 2005

Landschapsonwikkelingsplan Lingewaard Plandeel

Door de gemeente Lingewaard is in 2005 het Landschapsonwikkelingsplan Lingewaard opgesteld. Voornaamste doelen uit dit plan zijn:

- Vergroting van de landschappelijke kwaliteit van het gemeentelijke buitengebied;
- Behoud en ontwikkeling van identiteit, sfeer en verscheidenheid van het landschap;
- Een op aanwezige functies afgestemde inrichting van het landschap;
- Het bieden van een kader en een toetsingsinstrument voor ontwikkeling binnen de gemeente.

Als kernkwaliteiten in het landschap worden genoemd:

- Rivierenlandschap tussen stuwwallen en steden
- Sterke samenhang komgebied-oeverwal-uiteerwaarden, met soms scherpe contrasten
- Sterke samenhang grote en kleine kernen met het landschap
- Gave relatie binnendijks en buitendijks
- Uitzonderlijke uitgestrektheid natuur en landschap uiterwaarden en rivieren
- Kleinschalige afwisseling en open structuur oeverwallen

Kadernota Verblijfsrecreatie 2008 gemeente Lingewaard

De gemeente Lingewaard wil, door middel van het aanbieden van een kwalitatief hoogwaardig en gedifferentieerd aanbod van kleinschalige verblijfsrecreatie, meer op natuur, landschap en cultuurhistorie georiënteerde verblijfsrecreanten aantrekken. Zij wil hierbij de ligging ten opzichte van de grootschalige dagrecreatieve voorzieningen in Arnhem en Nijmegen meer benutten. Daarvan afgeleid zijn de volgende doelstellingen geformuleerd:

- Inzetten op kleinschaligheid
- Een grotere differentiatie van het aanbod nastreven
- Een onderscheidend product aanbieden
- Inspelen op de vraag naar combinaties van belevenissen
- Ontwikkelingsmogelijkheden bieden voor verblijfsaccommodaties op agrarische bedrijven
- Kwaliteitsverbetering nastreven

Opgevolgd met een toetsingskader verblijfsrecreatie vanaf 2020

Gemeente Lingewaard

Economisch beleidsplan Lingewaard. Naar gefocust beleid voor Lingewaard. STEC groep. 2022

Toerisme komt er niet direct in voor. Wel kansen voor het buitengebied in transitie naar toeristische dienstverlening

Belangrijkste opgaven:

- Borgen en versterken van bedrijventerreinen
- Realiseren van compacte en comfortabele centra
- Werken aan een blakend buitengebied 'onder meer om groeiende kansen vanuit toerisme en recreatie te verzilveren.

Recreatie en toerisme als stimulans voor het buitengebied en de kernen.

Recreatie en toerisme nemen in de economie van Lingewaard nu een bescheiden rol in. Er zijn echter voldoende kansen voor de toeristisch-recreatieve sector in Lingewaard: het landelijke karakter en de cultuurhistorische kwaliteiten bieden veel potentie. Zeker in combinatie met de groei van het aantal inwoners in Nijmegen-Noord en Arnhem-Zuid en de 'revival' van het recreëren om de hoek door corona/thuiswerken. Door deze kwaliteiten te benutten ontstaat in potentie een nieuwe economische kans voor ons buitengebied. Daarnaast kan het versterken van de relaties tussen kernen en buitengebied wederzijds de vitaliteit en toekomstbestendigheid versterken.

De belangrijkste opgave om buitengebied meer te ontginnen voor recreatie en toerisme is het beter binden van de bezoeker. Zowel qua verblijf als bestedingen. Goede fietsverbindingen zijn hierbij bijvoorbeeld van groot belang. Bezoekers die genieten van de natuur zullen vervolgens ook verleid moeten worden om hun geld in de kernen uit te geven: een hapje of een drankje op een terras, een boodschap bij de supermarkt en verblijven in een hotel of B&B.

Gemeente Lingewaard heeft samen met gemeente Overbetuwe een platform toerisme en recreatie gevormd. We willen daarbij onze toeristische aantrekkingskracht beter benutten. We stimuleren bijvoorbeeld dat er meer aanbod aan verblijfsaccommodaties en activiteiten met een grote aantrekkingskracht komt. Huissen heeft een attractief aanbod van natte en droge horeca. De ambitie is om ook in Bemmelen en wellicht Gendt een levendig horecaplein te creëren, waar reuring is.

Cultuur Oost 2020

Verkenning culturele infrastructuur Gelderland

Regio Arnhem - Nijmegen

Het is de gezamenlijke ambitie van de Cultuurregio 025 om de segmenten binnen de culturele cirkel zoveel als mogelijk in stand te houden. Dat heeft onze regio minimaal nodig voor een toekomstige culturele infrastructuur en om een gezonde keten in stand te houden, waarin educatie, productie en presentatie zijn gewaarborgd.

De herijking van het Groeidocument 025, samen met de regiogemeenten, vormt de basis voor een toekomstbestendige culturele infrastructuur.

Hulp in de vorm van eenmalige subsidies maakt nog afhankelijker en kwetsbaarder. De regio is vooral gebaat bij langjarige, toekomstbestendige oplossingen, zoals innovatie, krachtenbundeling en structurele samenwerking.

Wij vragen de provincie om dit proces te ondersteunen op basis van onderstaande prioriteiten:

Samenwerkingsthema's binnen Cultuurregio 025:

- Inzicht creëren
- Samenwerking tussen gemeenten en tussen culturele partijen
- Overeind houden
- Innovatie

Gelderland herdenkt-75 jaar vrijheid.

Aangepast Regioprogramma Rivierengebied. Tussen Market Garden en de bevrijding.

Remco Janssen. Jan. 2020

1. Als missie is genoemd: 'Betrokken, samenwerken, open, gastvrij, respect voor elkaars werk, duurzaam, betrouwbaar, bevlogen en uniformiteit met behoud van eigen identiteit'. In het verlengde daarvan zijn de volgende doelstellingen opgenomen:
2. De lokale partners en gemeenten hebben elkaar gevonden en kennis opgedaan van elkaars activiteiten en verbindingen met elkaar gelegd.
3. Er is participatie en samenwerking tussen de gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Neder-Betuwe, West-Betuwe, Tiel, Culemborg, West Maas en Waal, Zaltbommel en Maasdriel.
4. Naast het verhaal van de operaties Market Garden en Veritable heeft het oorlogsverhaal van het rivierengebied haar plek gevonden en is zowel lokaal, regionaal als daarbuiten bekend.
5. De geïnventariseerde activiteiten bij de lokale partners vormen samen een attractief en afwisselend en ook duurzaam programma voor 2019 en 2020, verspreid over de periode september 2019 – maart 2020 waarbij alle aspecten: Herdenken – Beseffen en Beleven evenwaardig terugkomen.
6. Ook na 2019 en 2020 zal het oorlogsverhaal van het rivierengebied letterlijk en figuurlijk zichtbaar moeten zijn in het landschap.
7. Er vindt gezamenlijke en eenduidige lokale en regionale communicatie plaats over wat er in het rivierengebied in de periode september 1944 – mei 1945 is gebeurd.
8. 1 Gezamenlijk oorlogsverhaal van het rivierengebied (bruggenhoofd, evacuatie, inundatie, luchtoorlog en bevrijding) waarin alle aspecten terugkomen en gebruikt kan worden door alle partners om de eenduidige communicatie mogelijk te maken.
9. We streven naar een gezamenlijke fondsenwerving is opgezet voor de cofinanciering van de ingediende initiatieven.
10. Een sluitende financiering van de ingediende plannen op basis van steun van de gemeenten, provincie, Vfonds en andere fondsen. Daarbij wordt uitgegaan van de verdeling 50% cofinanciering door provincie en Vfonds, 25% gemeenten en 25% derden en sponsors.

Veenenbos en Bosch Landschapsarchitecten 2021

Boven-Linge. Ambitie en samenwerking

In opdracht van de provincie Gelderland, het Waterschap Rivierenland en de Betuwse gemeenten Lingewaard, Overbetuwe, Neder-Betuwe, Buren en Tiel is de studie 'Boven-Linge' uitgevoerd. Een lonkend perspectief.

Voor het plangebied wordt aandacht gevraagd voor

- Het verbeteren van het oostelijk deel van het fietspad (Pannerdens Kanaal tot A325) en het realiseren van een doorgaand vrijliggend fietspad vanaf de A325 westwaarts.
- Daarnaast worden dwarsverbindingen voorgesteld naar de omliggende dijken langs de Rijn en Waal.
- 'Hotspots' zijn er bedacht bij populaire locaties als Hemmen, Park Lingezegen en Doornenburg maar ook de stuwen in de Linge bieden een bijzondere beleving.
- Ommetjes worden voorzien in en om alle plaatsen in langs de Linge.

Bureau Buiten & WING in opdracht van gemeente Zevenaar 2020

Toeristische potenties Linieverhalen De Liemers. Rapportage drie verhaallijnen: DStrijd tegen het water (hoofdstuk 3),

- Leven van het water (hoofdstuk 4)
- Romeinse Limes (hoofdstuk 5).

Deze drie zijn het meest interessant voor bezoekers en een ondersteuning van de positionering en merkontwikkeling van de Liemers.

Bijlage 6 Herkomst bezoekers & Leefstijlen Overbetuwe en Lingewaard

Bezoeker herkomst top 10

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Betuwe totaal	Lingewaard	Arnhem	Overbetuwe	Nijmegen	Zevenaar	Rheden	Renkum	Ede	Neder-Betuwe	Wijchen
Lingewaard	Lingewaard	Arnhem	Overbetuwe	Nijmegen	Zevenaar	Duiven	Rheden	Westervoort	Wijchen	Berg en Dal
Overbetuwe	Lingewaard	Arnhem	Overbetuwe	Nijmegen	Zevenaar	Renkum	Neder-Betuwe	Rheden	Ede	Wijchen

Bezoekers - meetlocaties

De gemeten locaties
Kasteel Doornenburg
Park Lingezen
Huissen - Centrum
Bemmel - Centrum
Akwart Experience
Elst - Centrum
Recreatiegebied Strandpark Slijk-Ewijk
Doornenburg - Centrum (incl kasteel)
Recreatiegebied Rijkerswoerdse Plassen

Bewoner: Leefstijlen

	Avontuurzoekers	Plezierzoekers	Harmoniezoekers	Verbindingszoekers	Rustzoekers	Inzichtzoekers	Stijlzoekers
Landelijk gemiddelde	11,2	18,1	12,0	12,5	17,2	13,3	15,7
Betuwe gemiddelde	↓ 5,7	↓ 14,2	↑ 13,8	↑ 14,1	↓ 16,6	↑ 15,1	↑ 20,7
Overbetuwe	↓ 5,8	↓ 14,5	↑ 13,8	↑ 14,0	↓ 16,5	↑ 14,4	↑ 21,0
Lingewaard	↓ 5,5	↓ 13,9	↑ 13,8	↑ 14,2	↓ 16,7	↑ 15,7	↑ 20,3
Elst	↓ 6,9	↓ 14,1	↑ 13,2	↑ 13,1	↓ 17,0	↑ 13,8	↑ 22,0
Huissen	↓ 6,9	↓ 15,4	↑ 13,5	↑ 13,7	↓ 15,5	↑ 14,8	↑ 20,2
Bemmel	↓ 6,4	↓ 13,4	↓ 11,7	↑ 13,2	↓ 15,0	↑ 17,5	↑ 22,8
Gendt	↓ 2,7	↓ 12,6	↑ 17,5	↑ 15,9	↑ 20,2	↑ 14,9	↑ 16,1
Zetten	↓ 5,3	↓ 14,8	↑ 15,0	↑ 14,6	↓ 15,3	↑ 17,3	↑ 17,7
Heteren	↓ 3,6	↓ 14,7	↑ 13,8	↑ 15,6	↑ 17,6	↑ 13,5	↑ 21,3
Driel	↓ 6,1	↓ 15,6	↑ 17,1	↑ 15,1	↓ 16,7	↓ 12,9	↑ 16,4
Herveld	↓ 4,3	↓ 13,9	↑ 19,2	↑ 14,8	↓ 14,8	↓ 12,3	↑ 20,7
Angeren	↓ 2,7	↓ 11,6	↑ 12,9	↑ 16,2	↑ 18,3	↑ 15,7	↑ 22,6
Doornenburg	↓ 3,1	↓ 10,8	↑ 13,9	↑ 15,1	↑ 20,9	↑ 15,9	↑ 20,4
Oosterhout	↓ 4,3	↓ 17,8	↓ 10,7	↑ 16,9	↓ 16,5	↑ 15,5	↑ 18,3
Haalderen	↓ 2,4	↓ 14,5	↑ 16,9	↑ 15,6	↑ 19,1	↑ 13,4	↑ 18,0
Valburg	↓ 6,1	↓ 13,7	↓ 6,5	↓ 12,1	↓ 15,9	↑ 18,1	↑ 27,6
Andelst	↓ 5,7	↓ 15,3	↑ 12,2	↑ 13,9	↓ 15,5	↑ 14,6	↑ 22,9
Randwijk	↓ 3,7	↓ 14,0	↑ 15,7	↑ 13,1	↓ 14,0	↑ 15,7	↑ 23,6
Slijk-Ewijk	↓ 3,6	↓ 11,7	↓ 9,7	↑ 15,3	↑ 20,4	↑ 18,9	↑ 20,4
Hemmen	↓ 6,1	↓ 17,3	↓ 8,2	↑ 13,3	↓ 12,2	↑ 22,4	↑ 20,4
Ressen	↓ 6,7	↓ 17,8	↓ 6,7	↓ 6,7	↓ 0,0	↑ 51,1	↓ 11,1
Homoet	↓ 0,0	↓ 6,9	↓ 6,9	↑ 20,7	→ 17,2	↑ 20,7	↑ 27,6

Bron: Toerisme Veluwe Arnhem Nijmegen 2023

Bezoeker: Leefstijlen

	Avontuurzoekers	Plezierzoekers	Harmoniezoekers	Verbindingszoekers	Rustzoekers	Inzichtzoekers	Stijlzoekers
Landelijk gemiddelde	11,2	18,1	12,0	12,5	17,2	13,3	15,7
Betuwe gemiddelde	↓ 7,5	↓ 17,2	↑ 15,0	↑ 13,6	↓ 16,6	↑ 14,4	↑ 16,8
Lingewaard	↓ 7,0	↓ 16,2	↑ 15,7	↑ 14,3	↑ 17,7	↑ 14,6	↑ 16,2
Overbetuwe	↓ 8,0	↓ 18,0	↑ 14,4	↑ 13,1	↓ 15,7	↑ 14,2	↑ 17,3

Note: gemiddelde genomen van alle bezoekers in 2022 aan de bovengenoemde 9 meetlocaties

Verschil bezoeker en bewoner leefstijlen (bezoeker - bewoner)

	Avontuurzoekers	Plezierzoekers	Harmoniezoekers	Verbindingszoekers	Rustzoekers	Inzichtzoekers	Stijlzoekers
Betuwe gemiddelde	1,9	3,0	1,2	-0,5	0,0	-0,7	-3,9
Lingewaard	1,2	1,7	1,9	0,3	1,2	0,2	-4,8
Overbetuwe	2,5	4,1	0,6	-1,1	-1,0	-1,5	-3,0

De harmoniezoeker is

- Sociaal
- Vrolijk
- Hartelijk
- Zachtaardig
- Gemoedelijk
- Iemand van 'doe maar normaal'

Motief: er even helemaal uit zijn, gezelligheid en tijd met familie/vrienden, gezelschapsdier, wat drukker is geen probleem, graag terug naar zelfde plek, weinig alleen op pad

Geen echte voorkeur voor natuurtype, open agrarisch landschap gewaardeerd, riveren en heuvels minder, vlak terrein, nette en goed onderhouden natuur

Wandelpaden: verharde paden zonder auto's, liever bredere paden, struinen niet graag, ook geen lange afstanden en meerdaagse tochten, geen fans van hardlopen en trailrunnen

Fietspaden: verharde paden zonder auto's, brede paden, gewone fiets heeft voorkeur

Geen liefhebbers van georganiseerde activiteiten, tochen en excursies, fans van barbecue of picknicken

Horeca gewaardeerd, maar geen voorwaarde

De inzichtzoeker is

- Bedachtzaam
- Rationeel
- Introvert
- Leergierig
- Op zoek naar zelfontplooiing
- Serieus

Motief: rust/ontspanning, hoofd leegmaken/ drukte vermijden, alleen of met partner

Favoriete natuurtype: heide, moeras- of waternatuur, riviernatuur + uiterwaarden, veenweidegebied, natuurlijk bos, heuvelachtig landschap, duinen en zee en strand, oernatuur zonder voorzieningen, met wild en grote grazers.

Wandelpaden: op half of onverharde, smalle paden. (willekeurige) wandeltocht, gemarkeerd, LAW. Wandelen meer dan fietsen

Fietspaden: gemarkeerde, verharde, brede paden zonder auto's. (willekeurig) fietstochtje, afstappen voor iets interessants,

Vogels / wild spotten, bezoekerscentrum, observatiehut/ uitkijkpost, natuurlezing, themaroute, pleisterplaats/ rustplaats, maatschappelijke activiteiten

Horeca niet belangrijk

De stijlzoeker is

- Gedreven
- Doelgericht
- Ambitueus
- Zelfverzekerd
- Ondernemend
- Sportief

Motief: actief en sportief bezig, dat doen ze vaak in natuur, zoeken gezelligheid op, kennis opdoen, met partner, gezin of vrienden op pad

Heuvelachtig landschap, zee en strand en functioneel bos, omvangrijke gebieden, natuur zonder paden en wegen

Wandelpaden: halfverharde of smalle paden. Wandelen vanuit sportief oogpunt: LAW, evenementen, meerdaagse tochten, trailrunnen/hardlopen

Fietspaden: zowel verhard als onverhard. Ook fietsen vanuit sportief oogpunt, lange afstand, via app, MTB/wielrennen

Waterspeelplaats, zwemplek, klimbos, speelbos, boomkroonpad, trimparcours en de kinderboerderij, themaroute of natuurlezing, georganiseerde activiteiten, liever geen rustplaats en picknickbankjes

Horeca van groot belang

Bron: Toolkit Natuurbeleving

De verbindingszoeker is

- Behulpzaam
- Gewoon
- Geïnteresseerd in anderen
- Evenwichtig
- Hartelijk
- Rustig

Motief: natuurliefhebber, vaak buiten op pad, met partner

Favoriete natuurtype: natuurlijk bos en heide. Ook riviernatuur + uiterwaarden, kleinschalig cultuurlandschap, dorpslandschap, veenweidegebied, open agrarisch landschap, wildernis, oernatuur, goed toegankelijk met wegen/paden, heuvelachtig, weinig voorzieningen, met wild en grote grazers.

Wandelpaden: onverharde of smalle paden. Wandelen en fietsen; 30 min – 2 uur

Fietspaden: half verhard pad zonder auto's. Breedte onbelangrijk. Wandelen en fietsen; 30 min – 2 uur

Spotten van vogels en wild, aanwezigheid bezoekerscentrum, natuurlezing, observatiehut/ uitkijkpost en pleisterplaatsen. Waterspeelplaats of klimbos minder passend

Horeca niet belangrijk

Bron: Toolkit Natuurbeleving

